

De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen

**Tewerkstelling in de sector toerisme
in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke
Gewest in 2008 en 2010**

Karolien Weekers

Studiedienst van de Vlaamse Regering

Vlaamse overheid

Tewerkstelling in de sector Toerisme in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2008 en 2010

Karolien Weekers

Samenstelling

Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Karolien Weekers

Leden Stuurgroep & Begeleidingscomité

Jan Van Praet, Toerisme Vlaanderen
Christel Leys, Departement Internationaal Vlaanderen
Pieter De Maesschalck, Josée Lemaître en Thierry Vergeynst,
Studiedienst van de Vlaamse Regering

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 23
1000 Brussel

Lay-out cover

Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Van Dichel

Druk

Agentschap voor Facilitair Management

Depotnummer

D/2013/3241/001

<http://www.vlaanderen.be/svr>

Inhoudstafel

Inleiding.....	4
1. Internationale aanbevelingen.....	4
2. Internationale aanbevelingen toegepast in het Vlaamse en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.....	7
2.1. De toeristische sector in NACE 2008	7
2.2. Definiëring van tewerkstelling en haar details, vanuit de Vlaamse bronnen	11
2.3. Bronnen en methoden voor berekening tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest	13
2.3.1. Loontrekkende tewerkstelling	13
2.3.2. Zelfstandigen	14
2.3.3. Jobstudenten.....	15
3. De cijfers voor 2008 en 2010	16
3.1. Totalen op gewestniveau	17
3.2. Totalen per soort tewerkstelling naar macrobestemmingen	20
3.2.1. Loontrekkende tewerkstelling (in arbeidsplaatsen) naar macrobestemmingen.....	20
3.2.2. Vestigingen met loontrekkende tewerkstelling naar macrobestemmingen	23
3.2.3. Zelfstandigen en helpers naar macrobestemmingen	26
3.2.4. Jobstudenten naar macrobestemmingen	29
3.2.5. Besluit: jobs in de toeristische sector naar macrobestemming	32
3.3. TSA-tabel 7: details per vorm van tewerkstelling op gewestniveau	32
3.3.1. Het Vlaamse Gewest.....	32
3.3.2. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest	36
3.3.3. Het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen.....	41
3.4. TSA-tabel 7 in relatie tot de andere TSA-tabellen	41
4. Benchmark TSA-tabel 7	43
REFERENTIELIJST	45

TABELLENLIJST

Tabel 1	De verschillende componenten van betaalde arbeid, waarbij de belangrijkste componenten met een sterretje staan aangegeven	5
Tabel 2	NACE-codes die zowel in de definiëring van de toeristische sector voorkomen bij Toerisme Vlaanderen als in de International Recommendations for Tourism Statistics 2008	8
Tabel 3	NACE-codes die in de definitie van de toeristische sector enkel voorkomen bij Toerisme Vlaanderen of enkel in de International Recommendations for Tourism Statistics 2008	9
Tabel 4	De toeristische sector zoals we deze wensen te gebruiken op basis van de NACE 2008 codes, opgesplitst in categorieën	10
Tabel 5	Overzicht van het detailniveau waarop verschillende instellingen de werkgelegenheid in de toeristische sector in beeld brengen	11
Figuur 1	Berekening van het aantal jobstudenten per kwartaal en per jaar	16
Tabel 6	De totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest in 2010	18
Tabel 7	De totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest in 2008	19
Tabel 8	De totale tewerkstelling van loontrekkenden (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010	21
Tabel 9	De totale tewerkstelling van loontrekkenden (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008	22
Tabel 10	Het totaal aantal vestigingen in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010	24
Tabel 11	Het totaal aantal vestigingen in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008	25
Tabel 12	De totale tewerkstelling van zelfstandigen en helpers (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010	27
Tabel 13	De totale tewerkstelling van zelfstandigen en helpers (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008	28
Tabel 14	De totale tewerkstelling van jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010	30
Tabel 15	De totale tewerkstelling van jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008	31
Tabel 16	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Vlaamse Gewest, naar geslacht en regime in 2010	34
Tabel 17	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse Gewest, naar geslacht en regime in 2008	35
Tabel 18	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, naar geslacht en regime in 2010	37

Tabel 19	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar geslacht en regime in 2008	38
Tabel 20	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest samen, naar geslacht en regime in 2010	39
Tabel 21	TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen, naar geslacht en regime in 2008	40
Tabel 22	Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, opgesplitst naar deelsector en naar vorm van tewerkstelling in het Vlaamse Gewest.....	41
Tabel 23	Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, opgesplitst naar deelsector en naar vorm van tewerkstelling in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest	42
Tabel 24	Het aandeel van tewerkstelling in de toeristische sector in de totale tewerkstelling in verschillende Europese landen die TSA-tabel 7 opmaakten	43
Tabel 25	Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, in verschillende Europese landen die TSA-tabel 7 opmaakten	44

Inleiding

Het in kaart brengen van tewerkstelling is, zeker in het kader van de toeristische sector een moeilijke opdracht. De sector bestaat immers uit een groepering van verschillende deelsectoren en daarenboven zijn er ook extra moeilijkheden omwille van de seizoensgebondenheid, de grote verscheidenheid in arbeidsvoorwaarden, de flexibiliteit en/of het ontbreken van formele contracten,... Zowel in het Vlaamse Gewest als internationaal worden verschillende methoden gebruikt om de tewerkstelling in de toeristische sector in beeld te brengen.

Dit rapport wil daarom een voorstel doen om de tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest op een zo volledig mogelijke manier in beeld te brengen. We vertrekken daarbij vanuit de internationale aanbevelingen. Het einddoel is niet alleen om een duidelijk en gedetailleerd overzicht te hebben van de tewerkstelling in de sector toerisme, maar ook om TSA-tabel 7 over tewerkstelling in de toeristische industrie in te kunnen vullen.

In dit rapport bespreken we in de eerste plaats kort de internationale aanbevelingen. In het tweede deel gaan we uitgebreid in op de manier waarop we deze aanbevelingen kunnen toepassen in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. We bekijken daarbij de definiëring van de toeristische sector en van het begrip tewerkstelling. We gaan daarbij uit van het beschikbare bronnenmateriaal en beschrijven de gehanteerde methoden. In een derde deel passen we deze werkwijze toe op de cijfers van 2008 en 2010 en brengen zo de tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor 2008 en 2010 in beeld. In een laatste punt worden de resultaten met betrekking tot de werkgelegenheid in de sector toerisme in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vergeleken met gelijkaardige resultaten in andere Europese landen die een TSA-tabel 7 hebben opgesteld.

1. Internationale aanbevelingen

Het Recommended Methodological Framework van de TSA of RMF (UNSD, et al., 2008), die de methodologie van de TSA beschrijft, blijft erg oppervlakkig in de beschrijving van de methode om de tewerkstelling in het kader van toerisme in beeld te brengen. Voor de bespreking van concepten en de manier om gegevens te verzamelen wordt steevast verwezen naar andere documenten van internationale organisaties die meer gespecialiseerd zijn in het werken met tewerkstellingsstatistieken. Zo verwijst men voor de concepten en definities naar de IRTS of International Recommendations on Tourism Statistics (UNSD & WTO, 2008), waar een apart hoofdstuk is over tewerkstelling in toerisme en verwijst men daarnaast naar de 'OECD Employment Module' (OECD, 2000) die heel uitgebreid en in detail een conceptueel en methodologisch kader biedt voor de analyse van tewerkstelling in de toeristische industrie. We vatten hieronder de essentie (in het kader van de opdracht om de tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse Gewest te beschrijven) van deze drie documenten samen. Achtereenvolgens bespreken we de OECD employment module, het RMF en de IRTS.

De OECD Employment Module geeft heel veel informatie over alle details waarover we moeten beschikken om tewerkstelling in de toeristische sector in zijn meest optimale vorm in kaart te brengen. De module start met een overzicht van alle mogelijke vormen en componenten van tewerkstelling (en combinaties daarvan) en hun definiëring. Omdat het vanuit praktisch oogpunt onmogelijk is om informatie te verzamelen over alle componenten van tewerkstelling, volgt een tweede deel waarin een selectie wordt gemaakt van de meest essentiële variabelen. Zoals hieronder in tabel 1 te zien is (de geselecteerde variabelen krijgen een sterretje *), gaat ook deze lijst nog redelijk ver: de OECD wil informatie laten verzamelen over de eigenschappen van de persoon, over de eigenschappen van de job, over het aantal uren dat men werkt, over de verloning, enzovoort. De selectie van deze variabelen lijkt ons ook voor het Vlaamse geval nog te gedetailleerd, gegeven de kennis over de beschikbare data in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Tabel 1 De verschillende componenten van betaalde arbeid, waarbij de belangrijkste componenten met een sterretje staan aangegeven

1. Persons employed/jobs/hours of work/FTEs Characteristics of the person Gender* Age* Education (ISCED-76)* Characteristics of the job Working scheme (full-time/part-time)* Status in employment (ISCE)* Seniority* Characteristics of the establishment Economic activity (ISIC)* Size of establishment* Region of establishment	5. Hours of work Hours paid* Hours actually worked* Normal hours of work* Size of establishment Region of establishment Occupation (ISCO-68 or 88) 6. Wages/income/earnings Hours paid* Hours actually worked (e.g. overtime) Wage and income components Size of establishment Region of establishment Other possible objects (not used here): 7. Job/vacancies Characteristic of the job Characteristics of the establishment 8. Occupation (ISCO-68 or 88) Characteristics of a person Characteristics of a job Characteristics of the establishment 9. Collective agreements and labour conditions 10. Employment agencies (job mediation) 11. Employment legislation 12. Strikes 13. Transitions Mobility/Turnover Motives Characteristics of a person/household (14. Unpaid labour)
2. Labour cost (ISCLC) Economic activity (ISIC) Paid hours of work Hours actually worked Components Additional characteristics of objects: 3. Employed persons Nationality/Place of birth* Occupation (ISCO-68 or 88) Kind of household Place of residence Motives 4. Jobs/FTEs Wages in classes Hours of work in classes	

Bron: OECD Manual on tourism employment , 2000, p.146.

De OECD employment module wil een zeer breed en gedetailleerd beeld scheppen van tewerkstelling in de sector toerisme. Dat ze hierbij zeer ver gaan, wordt geïllustreerd door het feit dat het eindresultaat van deze oefening een geheel van 15 tabellen is. Deze 15 tabellen staan allemaal voor één en hetzelfde geografische niveau. Er worden dus geen opsplitsingen gemaakt naar deelstaten of macrobestemmingen.

Er wordt een koppeling gemaakt met de TSA, maar tegelijk wil de OECD employment module ook los blijven bestaan. In slechts 2 van de 15 tabellen wordt een koppeling met de TSA gemaakt. Die koppeling richt zich vooral op het onderscheid tussen de tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken en de toeristische tewerkstelling. Men kan de tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken immers nog beperken tot toeristische tewerkstelling en dit door de toerisme-aandelen per deelsector - berekend in TSA-tabel 6 - toe te passen op de tewerkstellingscijfers in deze deelsectoren. Op die manier houdt men enkel de tewerkstelling over waarvan men schat dat de output door toeristen wordt verbruikt.

Een ander doel van de OECD employment module is om de vergelijkbaarheid van cijfers over verschillende landen te vergroten. In vele teksten wordt beschreven hoe moeilijk het wel is om de tewerkstelling in toerisme in kaart te brengen. Argumenten die aangehaald worden zijn: seizoens-

gebondenheid, grote verscheidenheid in arbeidsvoorwaarden, flexibiliteit en/of het ontbreken van formele contracten,... Vandaar dat er vaak statistische beperkingen zijn om aan de eisen van de OECD Employment Module te voldoen. Weinig landen slagen er dan ook in om hun tewerkstellingscijfers te enten op deze module. Als we de verschillende Europese landen bekijken wiens inspanningen op het vlak van tewerkstelling in de toeristische sector reeds onder de loep zijn genomen door Eurostat (2009), dan zien we dat er in 2010 slechts 3 landen waren die hun gegevens presenteerden aan de hand van de OECD Module, namelijk Oostenrijk, Tsjechië en Duitsland.

De andere landen deden eerder pogingen in het kader van TSA-tabel 7. In het Recommended Methodological Framework van de TSA of RMF zijn de eisen die men stelt aan de tewerkstellingsstatistiek dan ook veel minder zwaar. Het belangrijkste doel van de TSA is immers om het directe belang van toerisme in de economie in beeld te brengen, eerder dan een detailoverzicht van tewerkstelling in de sector te geven.

In de eerste plaats wijst het RMF op het probleem dat arbeid als productiefactor niet zomaar valt te koppelen aan een specifieke output of aan specifieke delen van verschillende outputs van een bepaalde vestiging. Vandaar dat het RMF (en ook de IRTS, zie verder) benadrukt dat enkel de tewerkstelling in de karakteristieke toerisme-industrie mag meetellen. Onder de toerisme-industrie vallen die sectoren die in de IRTS met ISIC-codes worden beschreven. Deze ISIC-codes zijn een internationale classificering van activiteiten, die overeenstemmen met de Europese NACE-codes. De activiteiten die vallen onder de toeristische industrie zijn dus voor alle landen hetzelfde, met uitzondering van de categorie landspecifieke toerisme karakteristieke activiteiten, die ieder land zelf mag invullen.

In de TSA wordt aangeraden om de tewerkstelling in de toeristische sector in kaart te brengen. Dat zal dan ook hierna voor 2008 en 2010 gebeuren. Er bestaan, zoals eerder gezegd, wel mogelijkheden om deze tewerkstelling nog verder te beperken tot de zogenaamde toeristische tewerkstelling. Op die manier neemt men enkel de tewerkstelling op, waarvan men schat dat deze verantwoordelijk is voor dat deel van de output dat door toeristen wordt gekocht. Sommige landen werken ook met deze indicator: uit de vergelijking gemaakt door Eurostat (2009) blijkt dat Duitsland, Polen en het Verenigd Koninkrijk de toeristische tewerkstelling in beeld brengen en niet de totale tewerkstelling in de toeristische industrie. Ook deze cijfers zullen we verder in dit rapport berekenen voor het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2010.

Er werd beslist om voor het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in principe te werken met de volledige tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken. De variabelen die volgens het RMF noodzakelijk zijn om op te nemen binnen deze bedrijfstakken, zijn in de eerste plaats het aantal jobs en het aantal gewerkte uren om de intensiteit van het gebruik van arbeidskrachten te kunnen meten. Het RMF raadt ook aan om als bijkomende variabele het aantal vestigingen per toeristische deelsector op te nemen. Op die manier wordt het immers mogelijk om het gemiddeld aantal jobs per vestiging in de deelsector te berekenen. De cijfers over het aantal jobs en de gewerkte uren moeten daarenboven opgesplitst worden naar geslacht en naar de arbeidsregime (voltijds/deeltijds). Er wordt ook aangeraden om ten minste twee meetmomenten per jaar te nemen, één in het hoogseizoen en één in het laagseizoen.

Ondanks deze aanbevelingen is er nog een groot verschil tussen de landen onderling op vlak van de informatie die wordt opgenomen in TSA-tabel 7. Bekijken we de Europese landen, dan zien we dat 16 landen deze tabel volledig of deels invulden. Acht landen verzamelden alle nodige informatie met betrekking tot aantal werknemers en zelfstandigen en de opdeling naar geslacht: Oostenrijk, Tsjechië, Duitsland, Hongarije, Letland, Polen, Portugal en Slovenië. Finland, Roemenië, Spanje en het Verenigd Koninkrijk maakten geen opsplitsing naar geslacht en Denemarken, Ierland, Nederland en Zweden gaven enkel het totaal aantal werknemers en zelfstandigen. De vergelijkbaarheid tussen de verschillende landen is vaak moeilijk omdat men soms werkt met het aantal personen, soms met het aantal jobs en omdat het niet altijd duidelijk is of men dan wel de jobs, dan wel de personen als basis voor het totaal aantal werknemers en/of zelfstandigen neemt.

In de International Recommendations on Tourism Statistics of IRTS wordt meer in detail ingegaan op de definiëring van deze concepten en op de manier waarop deze cijfers verzameld kunnen worden. Er wordt ook extra aandacht besteed aan het onderscheid om tewerkstelling te meten in

jobs of in personen. Vanuit het perspectief van de vraag is het interessanter om het aantal jobs en de kenmerken daarvan onder de loep te nemen. Het gaat er om het aantal jobs die er zijn of gecreëerd worden in de sector, ongeacht hoeveel mensen deze jobs uitoefenen. Bekeken vanuit de aanbodzijde kan één persoon meerdere jobs hebben in verschillende deelsectoren of één binnen en één buiten de toerismesector. Zo wordt iemand die een job in loondienst uitoefent buiten de toeristisch sector en een zelfstandig bijberoep heeft in de toeristische sector, niet geteld bij de personen werkzaam in de toeristische sector, maar wel bij de jobs. Vandaar dat het aantal jobs niet altijd gelijk is aan het aantal tewerkgestelde personen. Er wordt echter niet aangegeven welke cijfers er het best worden gebruikt, al gaat de voorkeur waarschijnlijk wel naar een combinatie van beide uit. In het RMF wordt enkel over jobs gesproken, weliswaar met een verwijzing naar VTE.

Een mogelijke koppeling tussen de tewerkstellingscijfers en de andere tabellen van de TSA, werd tot nu toe enkel besproken in het kader van de toeristische tewerkstelling (door te werken met de toerisme-aandelen per deelsector berekend in TSA-tabel 6). Tewerkstellingsgegevens kunnen daarnaast ook via TSA-tabellen 4, 5 en 6 in verband gebracht worden met de output van een bepaalde deelsector of met de uitgaven gedaan door toeristen. Op die manier kan een soort tewerkstellingsratio bekomen worden om bijvoorbeeld te schatten hoeveel tewerkstelling een bijkomende output of bijkomende toeristische uitgaven genereren. Dit cijfer zullen we ook kunnen berekenen voor het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2010.

Deze manier van werken levert een resultaat op dat te vergelijken is met de voorspellingen die door het Federaal Planbureau worden gedaan met betrekking tot het verband tussen de finale vraag naar bepaalde producten en de tewerkstelling in de horecasector. Het Federaal Planbureau geeft op basis van input-outputtabellen immers cijfers mee waarbij ze aan de hand van de toename van de vraag naar bepaalde producten ook kan inschatten hoe sterk de werkgelegenheid zal meestijgen en dit zowel in directe als indirecte werkgelegenheid.

Westtoer werkt op een vergelijkbare manier door uit te gaan van de hypothese dat 1 miljoen euro omzet gelijk is aan 10 directe voltijds equivalenten en 5 indirecte. De berekening van de indirecte werkgelegenheid werd tot nu toe nog niet mee opgenomen in de internationale aanbevelingen, dus laten we deze ook voor het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voorlopig buiten beschouwing. De interpretatie van dit cijfer wordt hierna gegeven bij de bespreking van de cijfers voor 2008 en 2010.

2. Internationale aanbevelingen toegepast in het Vlaamse en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Aan de hand van de hierboven beschreven internationale richtlijnen, werd het Vlaamse en Brusselse bronnenmateriaal onder de loep genomen. In de eerste plaats wordt de definiëring van de toeristische sector in NACE-codes meer in detail besproken. Een tweede stap is dan om tewerkstelling te definiëren en te zien welke componenten we kunnen oplijsten en tot op welk detailniveau. In een derde deel beschrijven we uitgebreid de methoden die we voorstellen om het gekozen bronmateriaal te bewerken.

2.1. De toeristische sector in NACE 2008

Er worden verschillende definities gebruikt om de toeristische sector in beeld te brengen. Internationaal wordt meestal de IRTS 2008 of International Recommendations for Tourism Statistics gevolgd. Toerisme Vlaanderen hanteert daarnaast een eigen indeling waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen toerisme in enge zin en de toeristisch-recreatieve sector in brede zin. Hierna bespreken we de gelijkenissen en verschillen tussen de definities van de IRTS en Toerisme Vlaanderen en doen we een voorstel voor het toekomstig gebruik van indelingen. De basis voor beide indelingen is de NACE 2008 indeling tot op 5digit niveau.

In tabel 2 worden alle NACE-codes weergegeven die beide indelingen gemeenschappelijk hebben. Deze groep omvat voor Toerisme Vlaanderen het overgrote deel van toerisme in enge zin (K1), een groot deel van toerisme en recreatie in ruime zin (K2), alle codes met betrekking tot tweede verblijven aan de kust (KUST), alle codes voor vervoer (V) en de codes voor toerisme en recreatie:

receptief en outgoing (K3). Deze groepen komen in de IRTS overeen met de groepen accommodatie (A), vervoer (V), voeding en drankverstrekkers (F), Reisbureaus e.d. (T), Cultuur (C), sport en recreatie (S) en een groot deel van de codes met betrekking tot de tweede verblijven (A'). Ook de kleinhandel in sport- en kampeerartikelen en in souvenirs en religieuze artikelen nemen we hier op. In de IRTS worden geen specifieke codes gegeven (enkel in ISIC, 4digit) maar wordt wel aangegeven dat de categorie "detailhandel in toerisme karakteristieke goederen" moet opgenomen worden. Door deze twee NACE-codes op te nemen, denken we deze te omvatten. We stellen voor om de codes die beide lijsten gemeenschappelijk hebben, ook op te nemen in het definitieve ontwerp van de lijst van de NACE-codes die de toeristische sector in Vlaanderen omschrijven.

Tabel 2 NACE-codes die zowel in de definiëring van de toeristische sector voorkomen bij Toerisme Vlaanderen als in de International Recommendations for Tourism Statistics 2008

NACE 2008	Omschrijving	Categorie	
		TV	IRTS
47.640	Detailhandel in sport- en kampeerartikelen in gespecialiseerde winkels	K2	R
47.786	Detailhandel in souvenirs en religieuze artikelen in gespecialiseerde winkels	K2	R
49.100	Personenvervoer per spoor, m.u.v. personenvervoer per spoor binnen (voor)steden	V	V
49.310	Personenvervoer te land binnen steden of voorsteden	V	V
49.320	Exploitatie van taxi's	V	V
49.390	Overig personenvervoer te land	K1	V
50.100	Personenvervoer over zee- en kustwateren	V	V
50.300	Personenvervoer over binnenwateren	V	V
51.100	Personenvervoer door de lucht	V	V
55.100	Hotels en dergelijke accommodatie	K1	A
55.201	Jeugdherbergen en jeugdverblijfcentra	K1	A
55.202	Vakantieparken	K1	A
55.203	Gites, vakantiewoningen en -appartementen	K1	A
55.204	Gastenkamers	K1	A
55.209	Vakantieverblijven en andere accommodatie voor kort verblijf	K1	A
55.300	Kampeerterreinen en kampeerauto- en caravanterreinen	K1	A
55.900	Overige accommodatie	K1	A
56.101	Eetgelegenheden met volledige bediening	K1	F
56.102	Eetgelegenheden met beperkte bediening	K1	F
56.290	Overige eetgelegenheden	K2	F
56.301	Cafés en bars	K1	F
56.302	Discotheken, dancings en dergelijke	K1	F
56.309	Andere drinkgelegenheden	K1	F
68.311	Bemiddeling bij de aankoop, verkoop en verhuur van onroerend goed voor een vast bedrag of op contractbasis	Kust	A'
68.321	Beheer van residentieel onroerend goed voor een vast bedrag of op contractbasis	Kust	A'
77.210	Verhuur en lease van sport- en recreatieartikelen	K2	S
79.110	Reisbureaus	K3	T
79.120	Reisorganisatoren	K3	T
79.901	Toeristische informatiediensten	K1	T
90.012	Beoefening van uitvoerende kunsten door artistieke ensembles	K2	C
90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen	K2	C
90.022	Ontwerp en bouw van podia	K2	C
90.023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	K2	C
90.029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	K2	C
90.032	Ondersteunende activiteiten voor scheppende kunsten	K2	C
90.041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke	K2	C
90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen t.b.v. culturele activiteiten	K2	C
91.020	Musea	K1	C
91.030	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristenattracties	K1	C
91.041	Botanische tuinen en dierentuinen	K1	C
91.042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden	K1	C
92.000	Loterijen en kansspelen	K1	S
93.110	Exploitatie van sportaccommodaties	K2	S
93.130	Fitnesscentra	K2	S
93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties	K2	S
93.199	Overige sportactiviteiten	K2	S
93.211	Exploitatie van kermisattracties	K1	S
93.212	Exploitatie van pret- en themaparken	K1	S
93.291	Exploitatie van snooker- en biljartzalen	K2	S
93.292	Exploitatie van recreatiedomeinen	K2	S
93.299	Overige recreatie- en ontspanningsactiviteiten	K2	S

LEGENDE: Voor TV: K1= kader 1: Toerisme in enge zin; K2= Kader2: Toerisme en recreatie in ruime zin; K3= Kader3: Toerisme en recreatie: receptief en outgoing; Kust= Enkel aan de kust; V= Vervoer
Voor IRTS: A= Accommodatie (met ' = m.b.t. tweede verblijven); C= Cultuur; F= Voeding en drank (Food); S= Sport en Recreatie; T= Reisbureaus ed. (Travel); V= Vervoer, R= Kleinhandel in toerisme karakteristieke producten (Retail).

Tabel 3 geeft daarnaast de codes weer die exclusief in één van beide lijsten voorkomen. Van de NACE-codes die enkel door Toerisme Vlaanderen worden opgenomen zijn er verschillende uit de groep toerisme en recreatie in ruime zin. Het gaat om cateringactiviteiten, activiteiten met betrekking tot film, activiteiten van sportclubs en het sport- en recreatieonderwijs. De organisatie van beurzen en congressen wordt door Toerisme Vlaanderen opgenomen als onderdeel van toerisme in enge zin. In de IRTS wordt catering niet als een toeristische activiteit beschouwd, we stellen dan ook voor ze niet op te nemen in de lijst van toeristische activiteiten. De andere activiteiten (sportclubs, film, recreatieonderwijs en organisatie van beurzen) worden in de IRTS als 'tourism connected' omschreven. Deze activiteiten worden dus niet als internationaal vergelijkbare toerisme karakteristieke activiteiten aanzien. Het is volgens de IRTS aan de individuele landen om te zien hoe ze deze categoriseren. Gezien deze definitie lijkt het ons dan ook best om de meeste van deze categorieën niet op te nemen. We stellen wel voor een uitzondering te maken voor de organisatie van beurzen en congressen, omdat deze door Toerisme Vlaanderen als kernactiviteit voor toerisme wordt aanzien en we deze redenering onderschrijven.

Tabel 3 NACE-codes die in de definitie van de toeristische sector enkel voorkomen bij Toerisme Vlaanderen of enkel in de International Recommendations for Tourism Statistics 2008

NACE 2008	Omschrijving	Categorie TV	Categorie IRTS
CODES DIE ENKEL IN LIJST TV VOORKOMEN			
56.210	Catering	K2	nvt
59.140	Vertoning van films	K2	*
82.300	Organisatie van congressen en beurzen	K1	*
85.510	Sport- en recreatieonderwijs	K2	*
93.121	Activiteiten van voetbalclubs	K2	*
93.122	Activiteiten van tennisclubs	K2	*
93.123	Activiteiten van overige balsportclubs	K2	*
93.124	Activiteiten van wielersportclubs	K2	*
93.125	Activiteiten van vechtsportclubs	K2	*
93.126	Activiteiten van watersportclubs	K2	*
93.127	Activiteiten van paardensportclubs	K2	*
93.128	Activiteiten van atletiekclubs	K2	*
93.129	Activiteiten van overige sportclubs	K2	*
CODES DIE ENKEL IN LIJST IRTS VOORKOMEN			
68.100	Diensten in verband met handel in eigen onroerend goed (vakantiehuizen)		A'
68.201	Verhuur of exploitatie van eigen of geleased goed (enkel vakantiehuizen)		A'
77.110	Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens		V
79.909	Overige reserveringsactiviteiten		T
90.011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten		C
90.031	Scheppende kunsten, m.u.v. ondersteunende diensten		C

LEGENDE: Voor TV: K1= kader 1: Toerisme in enge zin; K2= Kader2: Toerisme en recreatie in ruime zin; Voor IRTS: A= Accommodatie (met ' = m.b.t. tweede verblijven); C= Cultuur; T= Reisbureaus ed. (Travel); V= Vervoer, *= Geen internationaal vergelijkbare karakteristieke toerisme activiteit, maar eerder 'tourism-connected'.

De codes die enkel door de IRTS worden opgenomen, hebben in de eerste plaats te maken met de handel in en verhuur van eigen onroerend goed, meer bepaald van vakantiehuizen. Daarnaast wordt ook aangeraden om de verhuur van personenwagens en lichte bestelwagens en de overige reserveringsactiviteiten als toeristische activiteiten op te nemen. Tenslotte zijn er nog twee extra codes uit de groep cultuur die de diensten van uitvoerende en scheppende kunstenaars omvatten. Gezien deze zes activiteiten internationaal als toerisme karakteristieke activiteiten worden aanzien, lijkt het ons aangewezen deze allemaal mee te nemen in de definitieve lijst. We merken daarbij wel op dat we voor alles wat te maken heeft met tweede verblijven, enkel de cijfers van de kustgemeenten en niet van het hele Vlaamse Gewest in rekening wensen te brengen.

Een volgende stap is dat we al deze NACE-codes en categorieën zo logisch mogelijk groeperen zodat we later steeds met dezelfde categorieën en subcategorieën kunnen werken. We beschikken daarbij over de eerder grove indeling vanuit de IRTS en de TSA en daarnaast over een meer gedetailleerde indeling die door Toerisme Vlaanderen tot nu werd gehanteerd voor de indeling van tewerkstellingscijfers. We opteren hier om een combinatie van beide te maken, zodat de verzamelde cijfers vanaf nu twee doelen kunnen dienen: de TSA en de detailanalyse door Toerisme Vlaanderen.

In tabel 4 staat de volledige lijst met NACE-codes die zullen worden gebruikt om de sector toerisme en haar deelsectoren in beeld te brengen. Deze tabel wordt geordend volgens de principes van Toerisme Vlaanderen en de IRTS. De hoofdcategorieën zijn deze zoals gebruikt in de TSA. Deze hoofdcategorieën worden gevormd door één of meerdere subcategorieën zoals ze vandaag door Toerisme Vlaanderen worden gebruikt.

Tabel 4 De toeristische sector zoals we deze wensen te gebruiken op basis van de NACE 2008 codes, opgesplitst in categorieën

CATEGORIE	NACE 2008	Beschrijving	CATEGORIE TV	IRTS
Accommodatie				
Hotels en motels	55.100	Hotels en dergelijke accommodatie	K1	A
	55.201	Jeugdherbergen en jeugdverblijfcentra	K1	A
	55.202	Vakantieparken	K1	A
	55.203	Gites, vakantiewoningen en -appartementen	K1	A
	55.204	Gastenkamers	K1	A
	55.209	Vakantieverblijven en andere accommodatie voor kort verblijf	K1	A
	55.300	Kampeesterreinen en kampeerauto- en caravanterreinen	K1	A
Overig logies voor kortstondig verblijf	55.900	Overige accommodatie	K1	A
Accommodatie m.b.t. tweede verblijven (enkel in de kustgemeenten)				
Handel in verhuur van onroerend goed	68.101	Diensten in verband met handel in eigen onroerend goed	nvt	A'
	68.201	Verhuur of exploitatie van eigen of geleased goed	nvt	A'
Beheer en bemiddeling onroerend goed	68.311	Bemiddeling bij de aankoop, verkoop en verhuur van onroerend goed voor een vast bedrag of op contractbasis	Kust	A'
	68.321	Beheer van residentieel onroerend goed voor een vast bedrag of op contractbasis	Kust	A'
Voeding- en drankverstrekkers				
Restaurants, fastfood-zaken, snackbars, frituren	56.101	Eetgelegenheden met volledige bediening	K1	F
	56.102	Eetgelegenheden met beperkte bediening	K1	F
	56.290	Overige eetgelegenheden	K2	F
Cafés, discotheken, dancings e.d.	56.301	Cafés en bars	K1	F
	56.302	Discotheken, dancings en dergelijke	K1	F
	56.309	Andere drinkgelegenheden	K1	F
Personenvervoer				
Personenvervoer per spoor	49.100	Personenvervoer per spoor, m.u.v. personenvervoer per spoor binnen steden of voorsteden	V	V
Personenvervoer over de weg	49.310	Personenvervoer te land binnen steden of voorsteden	V	V
	49.320	Exploitatie van taxi's	V	V
Overig personenvervoer te land	49.390	Overig personenvervoer te land	K1	V
Personenvervoer over water	50.100	Personenvervoer over zee- en kustwateren	V	V
	50.300	Personenvervoer over binnenwateren	V	V
Personenvervoer door de lucht	51.100	Personenvervoer door de lucht	V	V
Huur van transportuitrusting	77.110	Verhuur en leasing van personenauto's en lichte bestelwagens	nvt	V
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten				
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	79.110	Reisbureaus	K3	T
	79.120	Reisorganisatoren	K3	T
	79.901	Toeristische informatiediensten	K1	T
	79.909	overige reserveringsactiviteiten	nvt	T
Diensten voor cultuur				
Productie, exploitatie, beheer en diensten verwant aan scheppende en uitvoerende kunst	90.011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten	nvt	C
	90.012	Beoefening van uitvoerende kunsten door artistieke ensembles	K2	C
	90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen	K2	C
	90.022	Ontwerp en bouw van podia	K2	C
	90.023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	K2	C
	90.029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	K2	C
	90.031	Scheppende kunsten, m.u.v. ondersteunende diensten	nvt	C
	90.032	Ondersteunende activiteiten voor scheppende kunsten	K2	C
	90.041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke	K2	C
	90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeve van culturele activiteiten	K2	C
	91.020	Musea	K1	C
	91.030	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristenattracties	K1	C
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen,	91.041	Botanische tuinen en dierentuinen	K1	C

dierentuinen e.d.	91.042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden	K1	C
Diensten voor sport- en recreatie				
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	77.210	Verhuur en lease van sport- en recreatieartikelen	K2	S
	93.110	Exploitatie van sportaccommodaties	K2	S
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sportbeoefening	93.110	Organisatie van sportevenementen voor professionals of amateurs door organisaties met of zonder accommodatie	K2	S
	93.130	Fitnesscentra	K2	S
	93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties	K2	S
	93.199	Overige sportactiviteiten	K2	S
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	93.211	Exploitatie van kermisattracties	K1	S
	93.212	Exploitatie van pret- en themaparken	K1	S
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	93.291	Exploitatie van snooker- en biljartenzalen	K2	S
	93.292	Exploitatie van recreatiedomeinen	K2	S
	93.299	Overige recreatie- en ontspanningsactiviteiten	K2	S
	92.000	Loterijen en kansspelen	K1	S
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen				
Kleinhandel in sport en kampeerartikelen, souvenirs, ambachtelijke producten e.d.	47.640	Detailhandel in sport- en kampeerartikelen in gespecialiseerde winkels	K2	R
	47.786	Detailhandel in souvenirs en religieuze artikelen in gespecialiseerde winkels	K2	R
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven				
Organisatie van congressen en beurzen	82.300	Organisatie van congressen en beurzen	K1	*

LEGENDE: Voor TV: K1= kader 1: Toerisme in enge zin; K2= Kader2: Toerisme en recreatie in ruime zin; K3= Kader3: Toerisme en recreatie: receptief en outgoing; Kust= Enkel aan de kust; V= Vervoer

Voor IRTS: A= Accommodatie (met ' = m.b.t. tweede verblijven); C= Cultuur; F= Voeding en drank (Food); S= Sport en Recreatie; T= Reisbureaus ed. (Travel); V= Vervoer, R= Kleinhandel in toerisme karakteristieke producten (Retail), *= Geen internationaal vergelijkbare karakteristieke toerisme activiteit, maar eerder 'tourism-connected'.

2.2. Definiëring van tewerkstelling en haar details, vanuit de Vlaamse bronnen

Naast de definiëring van de toeristische sector, moeten we ook het concept tewerkstelling duidelijk omschrijven. We moeten immers beslissen welke vormen van tewerkstelling we opnemen, op welke manier (jobs/personen) en tot op welk detailniveau. In tabel 5 wordt een overzicht gegeven van het detailniveau dat andere instellingen gebruiken voor de beschrijving van de tewerkstelling in verschillende Vlaamse toeristische deelsectoren. In de laatste kolom bespreken we de aanpak die we zullen volgen.

Tabel 5 Overzicht van het detailniveau waarop verschillende instellingen de werkgelegenheid in de toeristische sector in beeld brengen

	HORECA + TOERISME VDAB	Enkel HORECA		TOERISME	TOERISME
		Planbureau	Guidea	Westtoer	VOORSTEL SVR
Vormen	-Loontrekkend -Zelfstandigen -Helpers apart	-Loontrekkend -Zelfstandigen en helpers samen	-Loontrekkend -Zelfstandigen en helpers samen -Studenten	-1 groep	-Loontrekkend -Zelfstandigen en helpers samen -Studenten
Arbeidsvolume gemeten in	Personen en jobs	Personen	In jobs	VTE	In jobs en VTE
Geslacht	Ja	Ja	Ja	Neen	Ja
Leeftijd	Ja	Ja	Neen	Neen	Neen
Regime	Ja	Ja	Ja	Neen	Ja
Statuut	Neen	Ja	Ja	Neen	Neen
Opleiding	Neen	Ja	Neen	Neen	Neen
Geografisch	Resoc	België	gemeente	provincie	Macrobestemmingen

Een eerste belangrijke keuze is welke vormen van tewerkstelling we opnemen. Internationaal wordt meestal verwezen naar werknemers en zelfstandigen ("employed persons"). Volgens het ESR95 gaat het om alle loontrekkenden (inclusief studenten) en alle zelfstandigen (inclusief helpers). De

meeste landen geven in hun case studies één cijfer weer, zonder een opsplitsing te maken naar vorm van tewerkstelling. In het Vlaamse Gewest is er ook wat variatie in de verschillende onderzoeken met betrekking tot tewerkstelling in de sector toerisme. De loontrekkenden worden steeds als groep opgenomen. Daarnaast worden de zelfstandigen in groep dan wel opgesplitst in zelfstandigen en helpers, meestal als aparte groep opgenomen. De jobstudenten, die voor de toeristische sector toch wel erg belangrijk zijn, worden enkel bij Guidea (kenniscentrum voor toerisme en horeca) opgenomen. We stellen voor om in deze oefening de loontrekkenden, zelfstandigen en jobstudenten apart op te nemen. De zelfstandigen kunnen we indien gewenst ook opsplitsen in zelfstandigen en helpers. Wat we niet kunnen opnemen zijn het aantal zwartwerkers, gezien hierover geen betrouwbare cijfers bestaan¹.

De tweede vraag die we ons moeten stellen is of we het arbeidsvolume in personen, dan wel in jobs opnemen. In de internationale aanbevelingen wordt op beide aspecten ingegaan. Vanuit het perspectief van de vraag is het interessanter om het aantal jobs en de kenmerken daarvan onder de loep te nemen, dan om te kijken naar het aantal tewerkgestelde personen. Het gaat er dan over hoeveel jobs er zijn of gecreëerd worden in de sector, ongeacht hoeveel mensen deze jobs uitoefenen. Bekeken vanuit de aanbodzijde kan één persoon immers meerdere jobs hebben in verschillende deelsectoren of één binnen en één buiten de toerismesector. Vanuit deze visie kan het interessant zijn te weten hoeveel mensen er tewerkgesteld zijn in de sector. Er wordt in de internationale aanbevelingen echter niet aangegeven welke cijfers er het beste worden gebruikt, al gaat de voorkeur waarschijnlijk wel naar een combinatie van beiden uit. Daartegenover staat wel dat in het RMF enkel over jobs gesproken wordt. Bekijken we de algemene Vlaamse cijfers in verband met tewerkstelling, dan zien we dat men bij de RSZ en bij het Steunpunt WSE inderdaad opteert om het arbeidsvolume zowel te meten in personen als in jobs. In de meer specifieke onderzoeken naar tewerkstelling in de horeca of in toerisme, zien we verschillen: de VDAB geeft beide, het Planbureau werkt enkel in personen, Guidea werkt in jobs en Westtoer houdt het op voltijds equivalenten.

Voor deze oefening stellen we voor de tewerkstelling uit te drukken in aantal jobs en in VTE. Aangezien we vertrekken van de methodologie met betrekking tot de TSA en er vooral vanuit de vraagzijde interesse is in de werkgelegenheid in toerisme: we willen weten hoeveel jobs er in de sector zijn en niet hoeveel mensen er hoofdzakelijk tewerkgesteld zijn in de sector. Zo wordt iemand die een job in loondienst doet buiten de toeristische sector en een zelfstandig bijberoep heeft in de toeristische sector, niet geteld bij de personen werkzaam in de toeristische sector, maar wel bij de jobs. Het verschil is echter niet zo heel groot gezien enkel in het bovenstaande geval er verschillen op te tekenen vallen, onafgezien of het loontrekkende dan wel zelfstandige jobs betreft. Personen met één job worden één keer geteld bij de personen en één keer bij de jobs en personen met meerdere job waarbij de hoofdjob in de toeristische sector valt, worden in onze oefening ook één keer bij de personen en één keer bij de jobs geteld.

Daarnaast willen we detailinformatie verzamelen naar verschillende geografische gebieden en is het belangrijk te weten waar er jobs zijn in de sector. We willen bijvoorbeeld weten hoeveel tewerkstelling er door toerisme wordt gegenereerd aan de kust, ongeacht of de mensen die er werken ook wonen aan de kust of elders in Vlaanderen. Tenslotte kan men met cijfers over arbeidsplaatsen ook de link leggen met de cijfers over vestigingen, die we ook zullen opnemen. Het opnemen van het aantal gewerkte uren om te kunnen omrekenen naar VTE, wat internationaal wordt gevraagd, zullen we niet doen. We zullen voor 2010 wel het aantal jobs per deelsector in VTE opnemen.

Wat de kenmerken van de personen die de jobs uitoefenen betreft, nemen we voor de loontrekkenden het geslacht en het regime (voltijds, deeltijds en seizoen of interimwerknemer) op. Gegevens over het regime kunnen enkel vanaf 2010. Zowel geslacht als regime wordt expliciet gevraagd in het RMF en worden ook door de meeste Vlaamse instellingen als basisdata opgenomen. Voor de zelfstandigen nemen we ook het geslacht en de hoedanigheid op waarin ze werken (in hoofdberoep, in bijberoep of actief na pensioen). Voor de jobstudenten nemen we geen

¹ Er bestaan wel schattingen in % van het BBP of in % ontdoken loonmassa, maar bijna niet in arbeidsplaatsen. Daarenboven zijn de geschatte cijfers erg uiteenlopend en zijn deze schattingen gemaakt voor de gehele Belgische economie. In een studie van het HIVA (Pacolet e.a., 2007) lezen we voor België cijfers tussen de 4% en 20%. In enkele onderzoeken over de jaren 80 en 90 vinden we wel informatie terug in % van de loontrekkende tewerkstelling, die schommelen tussen de 6% en 7% (Ginsburgh e.a. (1987) en Pacolet en Marchal (2001)).

extra informatie op, omdat hun aantal al zo klein is. Gegevens over het statuut (arbeiders/bedienden) of de opleiding nemen we voor geen enkele vorm van tewerkstelling mee, gezien we hiervoor over geen informatie beschikken.

Op het vlak van geografische indeling worden er internationaal geen criteria uitgewerkt. Men gaat ervan uit dat er enkel cijfers op het hoogste niveau worden verzameld (i.e. land of regio). Voor deze oefening willen we echter veel meer details kennen op geografisch gebied. Vandaar dat we de cijfers op gemeenteniveau verzamelen.

Na overleg met Toerisme Vlaanderen stellen we dan ook voor de cijfers over tewerkstelling in verschillende gebieden te bekijken.

- Gewesten: het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest als aggregaat en afzonderlijk
- Kunststeden Vlaams Gewest: de 5 kunststeden in het Vlaamse Gewest als aggregaat en afzonderlijk: Antwerpen, Mechelen, Leuven, Brugge en Gent
- Kunststeden: de 6 Vlaamse kunststeden als aggregaat: Antwerpen, Mechelen, Leuven, Brugge, Gent en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest
- Kust: de 9 kustgemeenten als aggregaat: Blankenberge, Knokke-Heist, Bredene, Middelkerke, Oostende, De Haan, De Panne, Koksijde en Nieuwpoort
- Vlaamse regio's als aggregaat: het verschil tussen het Vlaamse Gewest, de kunststeden uit het Vlaamse Gewest en de kustgemeenten

2.3. Bronnen en methoden voor berekening tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Hieronder wordt het bronnenmateriaal en de methode beschreven om de tewerkstelling in de toeristische sector en haar details in beeld te brengen. Achtereenvolgens komt de loontrekkende tewerkstelling, de zelfstandige tewerkstelling en de tewerkstelling door studenten aan bod.

2.3.1. Loontrekkende tewerkstelling

Voor de gegevens over loontrekkende tewerkstelling doen we een beroep op de gedecentraliseerde RSZ-statistiek. In deze statistiek worden werkgevers en werknemers opgenomen die onderworpen zijn aan sociale zekerheid voor bezoldigde werknemers. Het gaat daarbij om de werknemers aangegeven bij de RSZ, evenals om de werknemers die worden aangegeven bij de RSZPPO (werknemers bij lokale en provinciale overheden), de NPM (mijnwerkers en gelijkgestelden, vanaf 1999 geïntegreerd in de RSZ-gegevens) en de HVKZ (zeelieden bij de koopvaardij), voor zover deze inlichtingen beschikbaar waren bij deze instellingen. De term 'gedecentraliseerd' wijst erop dat de jobs geografisch worden ingedeeld volgens hun plaats van tewerkstelling (en niet volgens de woonplaats van de werknemer) en dat de indeling naar activiteitssector gebeurt op basis van de activiteit van de vestigingsplaats van de tewerkstelling (en niet volgens de hoofdactiviteit van de onderneming). De aard van activiteit wordt weergegeven in NACE 2008 codes, opgesplitst tot op 5digit niveau. Dit is het laagst mogelijke niveau en geeft alle details weer die we nodig hebben om de loontrekkende tewerkstelling in de toeristische sector (die ook werd gedefinieerd aan de hand van NACE 2008 codes in 5digit) weer te geven.

De statistiek is op twee momenten beschikbaar: op het einde van het tweede en op het einde van het vierde kwartaal. Gezien de zomerperiode voor tewerkstelling in de toeristische sector erg belangrijk is, stellen we voor te werken met de cijfers op het einde van het tweede kwartaal. Dat betekent dat we het aantal arbeidsplaatsen op 30 juni van elk jaar in rekening brengen. Het gaat het dus om een momentopname van het aantal arbeidsplaatsen. Dat betekent dat indien een werknemer tewerkgesteld is bij verschillende werkgevers op het einde van een kwartaal, hij ook meerdere keren geteld zal worden.

Voor de loontrekkenden nemen we dus zowel het aantal arbeidsplaatsen (in jobs en in VTE) als het aantal vestigingen op. We nemen ook het geslacht van de loontrekkenden en het regime op. Al deze totalen zijn tot op gemeenteniveau beschikbaar en dus kan de informatie zowel op gewestniveau als tot op het niveau van de macrobestemmingen in detail besproken worden.

2.3.2. Zelfstandigen

Wat de zelfstandigen betreft, wordt een beroep gedaan op de data aangeleverd door het RSVZ, het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen, meer bepaald op de telling van de aangesloten verzekeringsplichtigen. Dit zijn de natuurlijke personen op wie het sociaal statuut van de zelfstandigen van toepassing is omdat zij een beroepsactiviteit als zelfstandige of als helper uitoefenen. Er wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen de zelfstandigen zelf en hun helpers, waarna er voor elk van deze categorieën een opsplitsing wordt gemaakt naar de hoedanigheid waarin zij deze functie uitoefenen: als hoofdactiviteit, als nevenactiviteit of als actief na pensioen. Het is mogelijk om een job als zelfstandige of helper (ongeacht de hoedanigheid) te combineren met een loontrekkende job. Elke job wordt in dat geval geteld: één bij de loontrekkenden en één bij de zelfstandigen.

De geografische verdeling gebeurt op basis van de woonplaats van de zelfstandige. Dit stemt dus niet altijd overeen met de plaats van tewerkstelling, maar men kan wel vermoeden dat een zelfstandige zijn job niet ver van zijn woonplaats uitoefent. Dit is in feite ook de redenering die het INR maakt voor de opmaak van de zelfstandige werkgelegenheid in de nationale en regionale rekeningen (ESR95 statistiek). Het enige beschikbare meetmoment is 31 december of de laatste dag van het vierde kwartaal.

De indeling naar activiteitsector gebeurt op basis van de RSVZ-beroepencode, gezien dit (volgens de RSVZ) meer geschikt is om de zelfstandigenpopulatie te ontleden op professioneel vlak dan wanneer men met activiteitencodes zoals NACE werkt. De beroepencodes die voor de sector toerisme belangrijk zijn, zijn de volgende:

- CODE 407 - Horeca: hotels, restaurants, frituren, tafelhouders, drankhuizen, verbruikssalons, gemeubelde huizen, logementen, campings,...
- CODE 408 - Vermakelijkheden: uitbater van of bediener in attractie- en recreatieparken, circus- en variétéartiest, paaldanser, animator ontspanning, animator sport, professioneel sportbeoefenaar, uitbater sportetablissement (manege, zwembad), vormingswerker cultuur, uitbater van schouwburg, bioscoop, spektakelzaal, circus, speelzaal, biljartzaal, lunapark,...
- CODE 409 - Foorkramers
- CODE 510 - Vrije beroepen in de kunst: het leveren van artistieke prestaties en/of het produceren van artistieke werken in de audiovisuele en de beeldende kunsten, in de muziek, de literatuur, het spektakel, het theater en de choreografie, beroepen zoals auteur, schrijver, beeldhouwer, kunstenaar schilder, dichter, kunstfotograaf, tekenaar, illustrator, kunstschilder, componist, choreograaf, acteur, muzikant, zanger, verteller, voordrachtskunstenaar, danser, cabaretier, costumier, kleder, cutter, decorbouwer, geluidstechnicus, grimeur, lichttechnicus, model, mannequin, operator op evenement, presentator, producer, regie, medewerker radio en/of télé, helper evenementen, artistiek manager, beeldtechnicus, dj, location hunter, scriptie, casting, impresario.

Bij Toerisme Vlaanderen werden tot nu enkel de codes 407 (Horeca) en 408 (Vermakelijkheden) als zelfstandige beroepen in de toerismesector opgenomen. Wanneer we de beroepen in deze codes echter vergelijken met de toeristische activiteiten uit de IRTS, dan moeten ook de codes 409 (Foorkramers) en 510 (Kunsten) worden opgenomen.

Als we deze vier beroepencodes (407, 408, 409 en 510) opnemen, zullen we dus een groot deel van de zelfstandigen in de toeristische sector in beeld kunnen brengen. Voor een aantal toeristische activiteiten zullen we geen cijfers hebben, omdat deze activiteiten in een veel grotere beroepengroep worden opgenomen in de RSVZ-cijfers. Zo hebben we geen cijfers over de tewerkstelling van zelfstandigen in de vervoerssector. Alle zelfstandigen in de vervoerssector zitten immers in één groep die zowel het personen- als het goederenvervoer omvat. Ook ontbreekt er materiaal over zelfstandige activiteiten met betrekking tot de accommodatie in tweede verblijven, de reisbureaus en dergelijke, en met betrekking tot verschillende verhuurdiensten, die allemaal samen en met vele andere zelfstandigen zijn opgenomen in de beroepengroep van de tussenpersonen. Ook voor de kleinhandel en de organisatie van beurzen en congressen beschikken we over te weinig gedetailleerd materiaal om de zelfstandigen in deze sectoren te kunnen tellen.

Gezien er geen één op één vergelijking mogelijk is tussen deze beroepencodes en de NACE-codes, zullen de cijfers voor de zelfstandige tewerkstelling in deze beroepengroepen besproken worden. Enkel voor de beroepencode 407 (Horeca) kunnen we ervan uitgaan dat deze overeenkomt met de NACE-codes 55 (Hotels en overige accommodatie) en 56 (Restaurants en cafés). We beslisten daarom om de zelfstandigen in deze beroepencode op te splitsen naar de zelfstandigen in de hotelsector en deze in de RECA-sector aan de hand van hun verhouding in de VKBO, de verrijkte KruispuntBank Ondernemingen. In deze databank worden de administratieve verplichtingen van de zelfstandigen geregistreerd (in tegenstelling tot de sociale verzekeringsplicht die bij de RSVZ wordt geregistreerd). In de KBO wordt bijvoorbeeld geregistreerd welk ondernemingsnummer de zelfstandige krijgt, of hij btw-plichtig is, of hij eventueel personeel tewerkstelt, enz...). We kunnen dus ook hier het aantal zelfstandigen tellen, al is het aantal zelfstandigen volgens de KBO niet gelijk aan het aantal zelfstandigen bij de RSVZ aangezien je bij de KBO enkel het aantal ondernemingsnummers telt waaraan natuurlijke personen verbonden zijn, terwijl je bij de RSVZ de verzekeringsnummers telt waaraan zelfstandigen (zowel bijberoep als hoofdberoep, zowel zaakvoerders, "echte" zelfstandigen maar ook de echtgenotes en helpers) gekoppeld zijn. Ondanks het feit dat beide cijfers dus niet dezelfde zijn, kunnen we wel de onderlinge verhouding tussen de hotelsector en de RECA-sector uit de VKBO gebruiken om de cijfers van de RSVZ op te splitsen in twee categorieën.

De zelfstandigen in de beroepencodes 408, 409 en 510 kunnen we niet verder opsplitsen naar activiteit. We kunnen ons indenken dat er in deze groepen beroepen zitten uit de NACE-codes 90 tot en met 93 en dan een analoge methode gebruiken zoals bij de Horeca, maar aangezien er geen duidelijke overeenstemming is, stellen we voor deze codes zo op te nemen. Ze worden opgenomen in de groep zelfstandigen werkzaam bij de categorieën cultuur, recreatie en sport, zonder ze verder op te splitsen.

De gegevens over zelfstandigen en helpers kunnen samen of afzonderlijk worden gepresenteerd. Daarenboven kan het onderscheid naar hoedanigheid worden gemaakt: in hoofdberoep, bijberoep of actief na pensioen. Alle RSVZ-gegevens zijn beschikbaar op gemeenteniveau. Ook de cijfers van de VKBO zijn dat, wat maakt dat we de informatie over de zelfstandigen in de toeristische sector tot op het niveau van de macrobestemmingen kunnen berekenen.

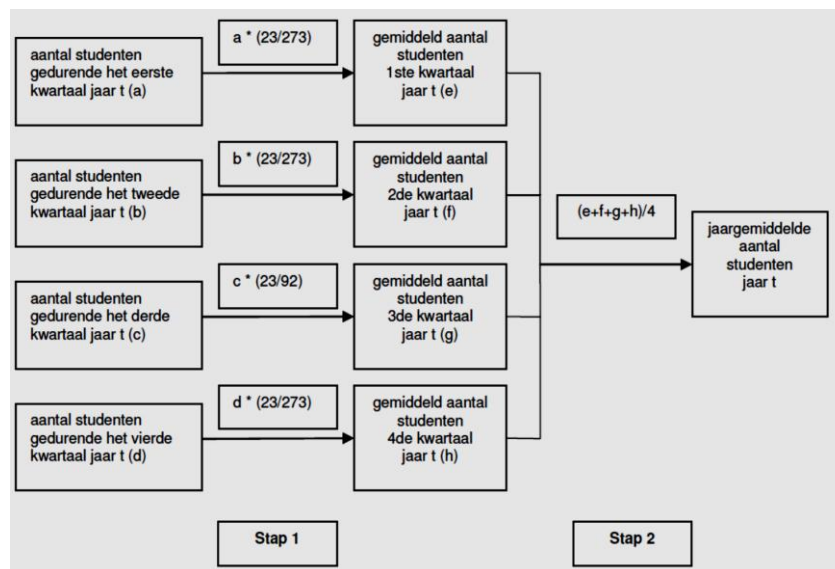
2.3.3. Jobstudenten

Om het aantal jobstudenten in de toeristische sector in beeld te brengen, vertrekken we opnieuw van de RSZ-gegevens, maar deze keer van de statistiek over de studenten. Deze statistiek is een gecentraliseerde statistiek, wat betekent dat de cijfers geteld worden in de hoofdzetel van een onderneming, wat niet steeds de werkelijke werkplaats van de student is. De cijfers betreffen de som van het aantal studenten die in de loop van een kwartaal enkel via een studentencontract tewerkgesteld werden. Om dubbeltellingen met de loontrekkende tewerkstelling te vermijden, werden de studenten die naast een studentencontract ook gekend zijn in een gewoon werknemersstatuut uit de lijsten geschrapt.

De cijfers geven dus niet het aantal studenten op het einde van het kwartaal weer, maar gedurende het gehele kwartaal. Studenten die tijdens het kwartaal of gedurende het jaar bij verschillende werkgevers hebben gewerkt, worden meerdere keren geteld. Om de cijfers naast deze van de loontrekkende werkgelegenheid te kunnen leggen (en dus te komen tot een soort van momentopname tijdens het kwartaal in plaats van de totale werkgelegenheid in een kwartaal), moeten eerst een aantal bewerkingen worden uitgevoerd op de aangeleverde gegevens. We berekenen het gemiddeld aantal studenten dat met een studentencontract tewerkgesteld is. Daartoe nemen we de methode over die ook het Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE, 2008, p. 17-19) en de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO) gebruikt. Deze methode houdt rekening met het aantal dagen dat studenten mogen werken. Figuur 1 geeft aan welke bewerkingen gebeuren. In de eerste stap wordt het totaal aantal contracten per kwartaal omgezet naar het gemiddeld aantal studenten per kwartaal. Daarbij houden we zoals gezegd rekening met het totaal aantal dagen dat een student mag werken. We maken een onderscheid tussen enerzijds het eerste, tweede en vierde kwartaal en anderzijds het derde kwartaal. Een student mag tijdens het eerste, tweede en vierde kwartaal samen 23 dagen tewerkgesteld zijn van de 273 dagen in deze periode. Tijdens het derde kwartaal, dat 92 dagen telt, mag een student eveneens 23 dagen werken. Om te schatten hoeveel werkende studenten er

gemiddeld per kwartaal zijn, vermenigvuldigen we het aantal studentencontracten dan ook met een factor 23/273 voor het eerste, tweede en vierde kwartaal en met een factor 23/92 voor het derde kwartaal. In stap twee maken we het gemiddelde van de vier kwartaalgemiddelden om te komen tot het jaargemiddelde van het aantal jobstudenten in een bepaald jaar. De term jaargemiddelde kan wat misleidend klinken, maar het gaat wel degelijk om het gemiddeld aantal studenten die op een bepaalde dag in het jaar als jobstudent tewerkgesteld zijn.

Figuur 1 Berekening van het aantal jobstudenten per kwartaal en per jaar

Bron: Steunpunt WSE, 2008, p.20.

Deze bewerking werd uitgevoerd voor elke NACE-code op 3digit en voor elke gemeente. Een volgende stap is dan om de toeristische werkgelegenheid uit deze cijfers te filteren. Zoals gezegd werken we daarbij op basis van de internationale definiëring die we vinden in de IRTS, aangevuld met enkele kenmerken van de definiëring gehanteerd door Toerisme Vlaanderen. Deze definiëring geeft de NACE-codes op 5digit niveau weer van de verschillende aspecten van toerisme.

Omdat de cijfers over jobstudenten enkel op 3digit niveau beschikbaar zijn, moet ook hier een correctie gebeuren. We splitsen de codes op 3digit niveau daarvoor verder op aan de hand van de RSZ-cijfers van de gewone loontrekkende werkgelegenheid (die we zoals gezegd wel op 5digit niveau hebben). We werken daarbij met de RSZ-cijfers op gewestniveau en dat met de meting op 30 juni van het betrokken jaar.

De cijfers voor de jobstudenten zijn beschikbaar op gemeenteniveau en dus kunnen we de details tot op het niveau van de macrobestemmingen bespreken. We splitsen niet verder op naar geslacht, gezien het kleine aantal jobstudenten per deelsector.

3. De cijfers voor 2008 en 2010

We passen de methode zoals hierboven beschreven toe voor het jaar 2008 en 2010. We bespreken de cijfers van beide jaren samen en dat op vier niveaus. In de eerste plaats bespreken we de totale tewerkstelling per vorm van tewerkstelling op gewestniveau. Daarna gaan we per vorm van tewerkstelling dieper in op de verschillen tussen de macrobestemmingen. In een derde punt geven we per gewest ten slotte wat meer details mee, zodat we komen tot TSA-tabel 7 zoals voorgesteld in de TSA-methodologie. In punt vier leggen we de gegevens uit TSA-tabel 7 naast de andere TSA-tabellen. Per onderdeel geven we de details weer voor 2008 en 2010. In de tekst zal de focus liggen op de situatie 2010, met aandacht voor de gelijkenissen en verschillen met de situatie in 2008.

3.1. Totalen op gewestniveau

Zoals in tabel 7 te zien is, waren er in 2010 in het Vlaamse Gewest ruim 131.000 loontrekkenden actief in de toeristische sector, wat goed is voor 6,02% van de totale loontrekkende tewerkstelling in het Vlaamse Gewest. Bij de zelfstandigen ligt het aandeel dat in de toeristische sector werkt hoger: 7,62%, in absolute cijfers gaat het over 45.000 jobs als zelfstandige of helper. Van alle jobstudenten in 2010 werkt 13,61% in de toeristische sector wat overeenkomt met 2.246 studentenjobs. In 2010 waren dus duidelijk meer jobs in de toeristische sector in het Vlaamse Gewest dan in 2008: we telden een 500-tal meer jobs voor studenten, ruim 5.000 loontrekkende jobs meer en maar liefst 15.000 meer zelfstandige jobs in 2010. Vooral dat laatste is erg hoog, want houdt een stijging van ongeveer 50% in ten opzichte van 2008.

In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tellen we in 2010 ruim 51.000 loontrekkende jobs in de sector toerisme, goed voor 8,24% van de loontrekkenden. De 222 studentenjobs in de toeristische sector vertegenwoordigen 11,59% van alle studentenjobs in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het aandeel jobs van zelfstandigen en helpers in de toeristische sector ligt lager: de 5.739 jobs in toerisme stellen 6,62% van alle jobs voor zelfstandigen en helpers voor. Ook hier zien we een enorme toename van het aantal zelfstandige jobs in de toeristische sector: in 2010 zijn er dubbel zoveel als in 2008. Bij de andere vormen van tewerkstelling zien we daarentegen een terugval ten opzichte van 2008: er zijn 3 jobstudenten minder in 2010 en 3.000 jobs minder voor loontrekkenden in de toeristische sector in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Vergelijken we beide gewesten dan zien we dat het aandeel jobs die in 2010 in de toeristische sector worden ingevuld hoger is in het Vlaamse Gewest dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor wat de zelfstandigen en studentenjobs betreft, maar lager is in het Vlaamse Gewest voor wat het aantal jobs voor loontrekkenden betreft. In 2008 zagen we een omgekeerd beeld, met een lager aandeel bij de zelfstandigen in het Vlaamse Gewest en een hoger aandeel bij loontrekkenden en studenten.

Wat de aandelen van de verschillende deelsectoren binnen de toeristische sector betreft, zijn er kleine verschillen tussen de gewesten en tussen 2008 en 2010. In de accommodatiesector werkt ongeveer 10% tot 11% van de loontrekkenden uit de toeristische sector, 3% tot 4% van de zelfstandigen en 10% tot 13% van de jobstudenten. De grootste groep van de toeristische jobs vinden we terug in de restaurants en cafés: ongeveer 40% van de loontrekkende jobs, maar liefst 68% tot 72% van de jobs door zelfstandigen en ook 61% tot 69% van de studentenjobs. Het feit dat het aandeel zelfstandigen in de RECA zo hoog ligt, heeft deels te maken met het feit dat we niet over alle zelfstandigen in de toeristische sector informatie hebben en de aandelen dus hoger zijn dan de werkelijke situatie. Dat is ook zo bij de diensten voor cultuur, sport en recreatie, waar 24% tot 30% van de zelfstandige jobs voor toerisme onder vallen. Dit naast een aandeel van 13% tot 16% van de loontrekkenden en 11% tot 19% van de studentenjobs. Opvallend is wel dat er in het Vlaamse Gewest relatief meer jobs zijn in de diensten voor sport en ontspanning dan in de diensten voor cultuur, terwijl we in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest het omgekeerde zien. Ook het personenvervoer speelt een grote rol in het aantal jobs in de toeristische sector. In beide gewesten zien we een aandeel van 25% tot 30% bij de loontrekkenden. In de vervoerssector zien we opvallend weinig jobstudenten: 2% tot 3% van de toeristische studentenjobs valt onder de deelsector personenvervoer. We zien daarnaast ook slechts 1% van de toeristische studentenjobs bij de reisbureaus en bij de touroperators en dergelijke. Dit is minder opvallend, aangezien de loontrekkenden in de toeristische sector slechts voor 4% in deze deelsector tewerkgesteld zijn. Ten slotte zien we 2% tot 3% van de toeristische loontrekkende en studentenjobs in de kleinhandel en in de bedrijven die zich bezig houden met de organisatie van congressen en beurzen.

Bekijken we de totale tewerkstelling in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen, dan tellen we 182.248 loontrekkende jobs in de toeristische sector, wat neerkomt op 6,51% van de loontrekkende tewerkstelling. In 2008 telden we 180.000 loontrekkende jobs in de toeristische sector, goed voor een aandeel van 6,44%. Voor de zelfstandigen komen we uit op een totaal van 50.752 jobs als zelfstandige of helper, goed voor 7,49% van alle jobs als zelfstandige of helper. In 2008 telden we maar liefst 18.000 jobs voor zelfstandigen minder en lag het aandeel met 4,99% een stuk lager. Het hoogste aandeel van toeristische tewerkstelling vinden we bij de jobstudenten die met 2.468 jobs 13,3% van het totaal aantal studentenjobs innemen. In 2008 waren er net 2.001 jobs en een aandeel van 11%.

Tabel 6 De totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest in 2010

	VLAAMS GEWEST			BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST			VLAAMS + BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST		
	Loontr.	Stud.	Zelfst.	Loontr.	Stud.	Zelfst.	Loontr.	Stud.	Zelfst.
Accommodatie	11.928	234	1.803	5.741	23	202	17.669	257	2.016
Hotels en motels	8.074	126	-	5.439	21	-	13.513	148	-
Overig logies voor kortstondig verblijf	3.854	108	-	302	3	-	4.156	110	-
Accommodatie voor tweede verblijven	1.110	3	-	-	-	-	1.110	3	-
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	51	0	-	-	-	-	51	0	-
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	1.059	3	-	-	-	-	1.059	3	-
Voeding- en drankverstrekkers	53.012	1.584	32.473	20.080	142	4.136	73.092	1.725	36.598
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	43.385	1.379	-	18.392	134	-	61.777	1.513	-
Cafés, discotheken, dancings e.d.	9.627	205	-	1.688	8	-	11.315	213	-
Personenvervoer	35.002	68	-	15.098	5	-	50.100	73	-
Personenvervoer per spoor	10.699	28	-	5.468	2	-	16.167	30	-
Personenvervoer over de weg	5.999	10	-	8.103	1	-	14.102	11	-
Overig personenvervoer te land	12.595	21	-	557	0	-	13.152	21	-
Personenvervoer over water	116	0	-	0	0	-	116	0	-
Personenvervoer door de lucht	4.209	5	-	322	1	-	4.531	6	-
Huur van transportuitrusting	1.384	4	-	648	1	-	2.032	5	-
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	5.1742	17	-	1.749	2	-	6.891	19	-
Diensten voor cultuur	9.750	45	10.737	4.107	18	1.401	13.857	63	12.138
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	6.088	34	-	3.194	15	-	9.282	49	-
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	3.662	11	-	913	3	-	4.575	14	-
Diensten voor sport- en recreatie	11.449	206	-	2.869	24	-	14.318	231	-
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	115	1	-	11	0	-	126	1	-
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	8.157	95	-	1.754	12	-	9.911	107	-
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	793	33	-	7	0	-	800	33	-
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	2.384	78	-	1.097	12	-	3.481	90	-
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:									
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	2.739	60	-	524	5	-	3.263	67	-
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	1.037	30	-	911	3	-	1.948	33	-
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	131.169	2.246	45.013	51.079	222	5.739	182.248	2.468	50.752
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	6,02	13,51	7,62	8,24	11,59	6,62	6,51	13,31	7,49

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 7 De totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest in 2008

	VLAAMS GEWEST			BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST			VLAAMS + BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST		
	Loontr.	Stud.	Zelfst.	Loontr.	Stud.	Zelfst.	Loontr.	Stud.	Zelfst.
Accommodatie	12.331	221	975	6.164	280	83	18.495	250	1058
Hotels en motels	8.333	110	-	5.882	26	-	14.215	136	-
Overig logies voor kortstondig verblijf	3.998	111	-	282	2	-	4.280	114	-
Accommodatie voor tweede verblijven	712	2	-	nvt	nvt	-	712	2	-
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	57	0	-	-	-	-	57	0	-
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	655	2	-	-	-	-	655	2	-
Voeding- en drankverstrekkers	51.855	1.168	20.727	19.677	137	1.942	71.532	1.605	22.669
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	42.293	1.026	-	17.934	129	-	60.227	1.155	-
Cafés, discotheken, dancings e.d.	9.562	142	-	1.743	8	-	11.305	150	-
Personenvervoer	31.245	58	-	17.745	5	-	48.990	63	-
Personenvervoer per spoor	8.036	18	-	8.248	1	-	16.284	19	-
Personenvervoer over de weg	5.726	10	-	7.815	1	-	13.541	11	-
Overig personenvervoer te land	12.027	20	-	647	0	-	12.674	20	-
Personenvervoer over water	129	0	-	2	0	-	131	0	-
Personenvervoer door de lucht	3.883	4	-	385	1	-	4.268	5	-
Huur van transportuitrusting	1.444	6	-	648	2	-	2.092	8	-
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	5.341	13	-	2.051	3	-	7.392	16	-
Diensten voor cultuur	8.886	51	8.185	3.836	21	851	12.722	72	9.036
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	5.521	41	-	2.956	19	-	8.477	60	-
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	3.365	10	-	880	2	-	4.245	12	-
Diensten voor sport- en recreatie	12.054	200	-	3.222	21	-	15.276	221	-
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	130	2	-	8	0	-	138	2	-
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	8.918	98	-	2.008	10	-	10.926	108	-
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	788	32	-	9	0	-	797	32	-
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	2.218	68	-	1.197	11	-	3.415	79	-
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:									
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	2.409	47	-	554	7	-	2.963	53	-
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	1.077	16	-	853	2	-	1.930	19	-
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	125.910	1.776	29.887	54.102	225	2.876	180.012	2.001	32.763
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	5,79	10,82	5,22	8,74	11,75	3,45	6,44	10,91	4,99

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

3.2. Totalen per soort tewerkstelling naar macrobestemmingen

In een tweede stap willen we de verschillen tussen de macrobestemmingen meer in detail bekijken, voor elke vorm van tewerkstelling afzonderlijk. Eerst bekijken we de loontrekkenden en maken daarbij het onderscheid tussen het aantal arbeidsplaatsen en het aantal vestigingen. Daarnaast bekijken we het aantal zelfstandigen en in een derde punt komen de jobstudenten aan bod. We bespreken opnieuw vooral de meest recente cijfers (2010), maar leggen wel steeds de link met de cijfers uit 2008.

3.2.1. Loontrekkende tewerkstelling (in arbeidsplaatsen) naar macrobestemmingen

Voor de loontrekkende tewerkstelling (zie tabel 8) bekijken we het aandeel van de loontrekkende jobs in de toeristische sector in het totaal aantal loontrekkende jobs. Als we het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen onder de loep nemen, zien we dat in 2010 6,51% van alle loontrekkende jobs, jobs in de toeristische sector zijn. Dit cijfer wordt bepaald door een aandeel van 6,02% in het Vlaamse Gewest en 8,24% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In 2008 lag het globale aandeel iets lager (6,44%), vooral omdat het aandeel in het Vlaamse Gewest toen ook lager was (5,79%). Het relatieve hoge aandeel in Brussel heeft ook zijn impact wanneer we de kunststeden bekijken. Het aandeel loontrekkenden dat in de toeristische sector werkt, is immers 7,77% wanneer Brussel wordt meegenomen en 7,26% wanneer we enkel kijken naar het aggregaat van Antwerpen, Leuven, Mechelen, Brugge en Gent. Binnen de kunststeden uit het Vlaamse Gewest zijn er ook nog verschillen². In Brugge (8,13%) en Antwerpen (7,88%) zien we duidelijk de hoogste aandelen. Andere steden hebben een lager aandeel: Gent haalt 6,8%, Leuven 6,06% en in Mechelen zien we het laagste aandeel (5,93%). Het aandeel van de loontrekkenden die in de toeristische sector werken, is nergens zo hoog als aan de kust: maar liefst 18,97% van de loontrekkende jobs aan de kust wordt uitgevoerd in de toeristische sector. Dit percentage wordt in het gemiddelde voor het gehele Vlaamse Gewest getemperd door een aandeel van 5,07% aan loontrekkende werkgelegenheid in de Vlaamse regio's. De onderlinge verhoudingen tussen de macrobestemmingen zijn dezelfde als in 2008. Ook binnen de kunststeden zien we eenzelfde beeld, al nam de toeristische tewerkstelling in Antwerpen toe (+0,6 procentpunten) en in Mechelen af (-0,4 procentpunten) ten opzichte van 2008. Ook aan de kust ligt het totale aandeel 1 procentpunt lager, terwijl het in de Vlaamse regio's en in de kunststeden (exclusief Brussel) steeds 0,3 procentpunten hoger ligt dan in 2008.

Naast de verschillen in aandelen tussen de macrobestemmingen, zien we ook kleinere verschillen bij de deelsectoren. Aan de kust zien we een relatief hoog aandeel voor de werkgelegenheid in de accommodatiesector (22% in de reguliere en nog eens 10% voor de tweede verblijven) en in de sport- en recreatie (10%). We zien er relatief lage percentages in de sector van de cultuurdiensten (2%) en in de vervoerssector (13%). Voor de RECA-sector scoort de kust gemiddeld tegenover de andere macrobestemmingen, met een aandeel van 36% in de toeristische tewerkstelling. Voor de tewerkstelling in de reisbureaus heeft de kust een aandeel van 6%, wat overeenkomt met het percentage in de kunststeden, maar dubbel zo hoog is dan het aandeel van de reisbureaus in de regio's. In de Vlaamse regio's is daarnaast ook een erg laag aandeel van toeristische tewerkstelling in de accommodatie met 8%. Voor het aanbod aan cultuur en voor de vervoerssector liggen ze telkens tussen beide andere macrobestemmingen in. Enkel in de restaurants en cafés halen de Vlaamse regio's een duidelijk hoger aandeel: 44% van de loontrekkenden tewerkgesteld in de toeristische sector is er actief in de RECA-sector. In de kunststeden vallen vooral de hoge aandelen in de cultuursector (12%) en in de vervoerssector (33%) op. Voor het aandeel toeristische tewerkstelling in accommodatie (8%) en in de sector van de restaurants en cafés (34%) scoren lager dan de andere macrobestemmingen. De onderlinge verhoudingen in 2010 tussen de deelsectoren en de macrobestemmingen zijn gelijkaardig aan deze in 2008.

Als we ten slotte de totale loontrekkende toeristische werkgelegenheid in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen bekijken, dan komen we uit op 182.248 arbeidsplaatsen. 72% daarvan wordt in het Vlaamse Gewest gerealiseerd, 28% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In het Vlaamse Gewest zelf zien we 131.169 arbeidsplaatsen in de toeristische sector die voor 60% in de Vlaamse regio's vallen, voor 32% in de kunststeden en voor 9% aan de kust.

² In de tabellen worden de cijfers per kunststad niet weergegeven, deze cijfers kunnen wel opgevraagd worden.

Tabel 8 De totale tewerkstelling van loontrekkenden (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	17.669	11.928	5.741	8.984	3.243	2.438	6.247
Hotels en motels	13.513	8.074	5.439	8.477	3.038	1.499	3.537
Overig logies voor kortstondig verblijf	4.156	3.854	302	507	205	939	2.710
Accommodatie voor tweede verblijven	1.110	1.110	nvt	nvt	nvt	1.110	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	51	51				51	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	1.059	1.059				1.059	
Voeding- en drankverstrekkers	73.092	53.012	20.080	34.348	14.268	4.057	34.687
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	61.777	43.385	18.392	29.967	11.575	3.615	28.195
Cafés, discotheken, dancings e.d.	11.315	9.627	1.688	4.381	2.693	442	6.492
Personenvervoer	50.100	35.002	15.098	28.799	13.701	1.503	19.798
Personenvervoer per spoor	16.167	10.699	5.468	11.886	6.418	701	3.580
Personenvervoer over de weg	14.102	5.999	8.103	9.530	1.427	37	4.535
Overig personenvervoer te land	13.152	12.595	557	5.509	4.952	628	7.015
Personenvervoer over water	116	116	0	76	76	40	0
Personenvervoer door de lucht	4.531	4.209	322	977	655	84	3.470
Huur van transportuitrusting	2.032	1.384	648	821	173	13	1.198
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	6.891	5.142	1.749	3.881	2.132	639	2.371
Diensten voor cultuur	13.857	9.750	4.107	8.935	4.828	236	4.686
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	9.282	6.088	3.194	6.155	2.961	111	3.016
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	4.575	3.662	913	2.780	1.867	125	1.670
Diensten voor sport- en recreatie	14.318	11.449	2.869	4.950	2.081	1.094	8.274
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	126	115	11	85	74	12	29
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	9.911	8.157	1.754	3.244	1.490	388	6.279
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	800	793	7	36	29	175	589
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	3.481	2.384	1.097	1.585	488	519	1.377
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	3.263	2.739	524	1.450	926	160	1.653
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen							
	1.948	1.037	911	1.307	396	16	625
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	182.248	131.169	51.079	92.654	41.575	11.253	78.341
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	6,51	6,02	8,24	7,77	7,26	18,97	5,07

Bron: RSZ, bewerking SVR.

Tabel 9 De totale tewerkstelling van loontrekkenden (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	18.495	12.331	6.164	9.796	3.632	2.600	6.099
Hotels en motels	14.215	8.333	5.882	9.087	3.205	1.546	3.582
Overig logies voor kortstondig verblijf	4.280	3.998	282	709	427	1.054	2.517
Accommodatie voor tweede verblijven	712	712	nvt	nvt	nvt	712	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	57	57				57	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	655	655				655	
Voeding- en drankverstrekkers	71.532	51.855	19.677	33.715	14.038	4.617	33.200
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	60.227	42.293	17.934	29.437	11.503	4.030	26.760
Cafés, discotheken, dancings e.d.	11.305	9.562	1.743	4.278	2.535	587	6.440
Personenvervoer	48.990	31.245	17.745	29.227	11.482	1.561	18.202
Personenvervoer per spoor	16.284	8.036	8.248	12.484	4.236	706	3.094
Personenvervoer over de weg	13.541	5.726	7.815	9.368	1.553	59	4.114
Overig personenvervoer te land	12.674	12.027	647	5.529	4.882	683	6.462
Personenvervoer over water	131	129	2	87	85	41	3
Personenvervoer door de lucht	4.268	3.883	385	938	553	54	3.276
Huur van transportuitrusting	2.092	1.444	648	821	173	18	1.253
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	7.392	5.341	2.051	4.309	2.258	717	2.366
Diensten voor cultuur	12.722	8.886	3.836	8.296	4.460	252	4.174
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	8.477	5.521	2.956	5.724	2.768	134	2.619
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	4.245	3.365	880	2.572	1.692	118	1.555
Diensten voor sport- en recreatie	15.276	12.054	3.222	5.805	2.583	1.292	8.179
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	138	130	8	59	51	10	69
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	10.926	8.918	2.008	4.060	2.052	515	6.351
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	797	788	9	42	33	174	581
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	3.415	2.218	1.197	1.644	447	593	1.178
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	2.963	2.409	554	1.371	817	169	1.423
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	1.930	1.077	853	1.233	380	21	676
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	180.012	125.910	54.102	93.752	39.650	11.941	74.319
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	6,44	5,79	8,74	7,89	6,96	19,96	4,81

Bron: RSZ, bewerking SVR.

3.2.2. Vestigingen met loontrekkende tewerkstelling naar macrobestemmingen

Wat de vestigingen betreft (zie tabel 10), zien we dat er in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen 12,21% van de vestigingen actief is in de toeristische sector. Dit aandeel ligt voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hoger (13,66%) en voor het Vlaamse wat lager (11,90%). In 2008 lag het globale aandeel iets lager (12,03%) en lagen de aandelen van de gewesten afzonderlijk iets verder uit elkaar: 13,91% voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 11,62 voor het Vlaamse Gewest. De verschillen tussen de macrobestemmingen zijn gelijkaardig aan de situatie in 2008. In 2010 zien we dat we voor het aandeel van de vestigingen actief in de toeristische sector voor de kunststeden uitkomen op 13,72% (inclusief Brussel) en 13,78% (exclusief Brussel). In de Vlaamse regio's zien we een aandeel van 10,28%. Aan de kust springt het aandeel omhoog: maar liefst 31,80% van de vestigingen aan de kust is actief in de toeristische sector. Dit laatste aandeel is wel 1,5 procentpunt hoger dan in 2008. Dit laatste is opmerkelijk, aangezien het aandeel loontrekkenden aan de kust net was afgenomen. Dat doet ons vermoeden dat het aantal loontrekkenden per vestiging aan de kust nog is afgenomen.

Het was echter al duidelijk dat de vestigingen aan de kust kleiner waren dan deze in de andere macrobestemmingen. Over de gehele toeristische sector zijn er aan de kust 5,1 loontrekkenden tewerkgesteld per vestiging, in de steden gaat het om 9,7 loontrekkenden per vestiging. De verschillen tussen beide macrobestemmingen zijn nog gegroeid tegenover 2008: toen waren de vestigingen aan de kust groter (5,6) en deze in de steden kleiner (9,2). De verschillen zijn deels te verklaren door het feit dat er in de cultuursector en de sector van het vervoer een aantal grotere vestigingen in de steden zijn in vergelijking met de kust. In de sport- en recreatiesector vinden we daarentegen beperkt grotere vestigingen aan de kust. In de andere deelsectoren is het gemiddeld aantal loontrekkenden per vestiging ongeveer gelijk aan de kust en in de kunststeden uit het Vlaams Gewest. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er stevast meer loontrekkenden per vestiging. Over de gehele toeristische sector komt men voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest uit op 10,8 loontrekkenden per vestiging, voor het Vlaamse Gewest op 6,8 loontrekkende jobs per vestiging. Voor het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen betekent dat een gemiddelde van 7,7 loontrekkende jobs per vestiging actief in de toeristische sector. Deze aandelen zijn vergelijkbaar met de situatie in 2008.

Als we binnen de macrobestemmingen naar het aandeel kijken dat de deelsectoren hebben in de toeristische tewerkstelling, dan zien we een gelijkaardig beeld zoals bij de arbeidsplaatsen. In vergelijking met de situatie in 2008 zijn er ook weinig verschillen. In de Vlaamse regio's zien we een gemiddeld beeld voor de verschillende deelsectoren, met wel een opvallend grote aanwezigheid van vestigingen met betrekking tot sport en recreatie. Deze aanwezigheid is duidelijk groter dan bij de arbeidsplaatsen, in tegenstelling tot het verhaal voor deze deelsector aan de kust. Daar scoort hun aandeel in de arbeidsplaatsen hoog, terwijl het aandeel in vestigingen eerder laag is. Daaruit kunnen we afleiden dat de vestigingen actief in sport- en recreatie groter zijn in de Vlaamse regio's dan aan de kust. Aan de kust zien we ook voor de sector van de reisbureaus een relatief klein aandeel vestigingen en vooral een heel sterke aanwezigheid van het aantal vestigingen in de accommodatie. In de steden is er zoals verwacht een overwicht aan vestigingen met betrekking tot cultuur. Ook het aantal vestigingen in de RECA-sector is relatief hoog in de steden, hoewel dat in arbeidsplaatsen niet zo uitgesproken was.

In totaal zijn er in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen 23.769 vestigingen actief in de toeristische sector, dat is ongeveer 700 vestigingen meer dan in 2008. 80% daarvan is actief in het Vlaamse Gewest, 20% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Binnen het Vlaamse Gewest tellen we 19.054 vestigingen die voor twee derde in de Vlaamse regio's gesitueerd zijn. In de kunststeden vinden we 23% van de vestigingen en de rest is gevestigd aan de kust (11%).

Tabel 10 Het totaal aantal vestigingen in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest , naar gewest en macrobestemming in 2010

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	1.275	1.057	218	469	251	286	520
Hotels en motels	903	727	176	389	213	187	327
Overig logies voor kortstondig verblijf	372	330	42	80	38	99	193
Accommodatie voor tweede verblijven	660	660	nvt	nvt	nvt	660	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	29	29				29	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	631	631				631	
Voeding- en drankverstrekkers	14.720	11.981	2.739	5.533	2.794	984	8.203
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	11.501	9.284	2.217	4.358	2.141	843	6.300
Cafés, discotheken, dancings e.d.	3.219	2.697	522	1.175	653	141	1.903
Personenvervoer	1.452	1.062	390	629	239	27	796
Personenvervoer per spoor	168	137	31	77	46	6	85
Personenvervoer over de weg	743	486	257	364	107	10	369
Overig personenvervoer te land	323	283	40	85	45	6	232
Personenvervoer over water	6	6	0	5	5	1	0
Personenvervoer door de lucht	75	47	28	34	6	2	39
Huur van transportuitrusting	137	103	34	64	30	2	71
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	1.036	774	262	446	184	43	547
Diensten voor cultuur	1.570	1.048	522	891	369	37	642
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	1.213	775	438	731	293	18	464
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	357	273	84	160	76	19	178
Diensten voor sport- en recreatie	2.070	1.750	320	599	279	137	1.334
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	19	18	1	3	2	4	12
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	1.495	1.284	211	404	193	66	1.025
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	112	101	11	22	11	7	83
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	444	347	97	170	73	60	214
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	611	483	128	260	132	42	309
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	375	239	136	180	44	9	186
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	23.769	19.054	4.715	9.007	4.292	2.225	12.537
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totaal aantal vestigingen	12,21	11,90	13,66	13,72	13,78	31,80	10,28

Bron: RSZ, bewerking SVR.

Tabel 11 Het totaal aantal vestigingen in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest , naar gewest en macrobestemming in 2008

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	1.291	1.065	226	505	279	299	487
Hotels en motels	928	745	183	400	217	197	331
Overig logies voor kortstondig verblijf	363	320	43	105	62	102	156
Accommodatie voor tweede verblijven	296	296	nvt	nvt	nvt	296	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	27	27				27	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	269	269				269	
Voeding- en drankverstrekkers	14.640	11.911	2.729	5.515	2.786	1.157	7.968
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	11.413	9.188	2.225	4.356	2.131	982	6.075
Cafés, discotheken, dancings e.d.	3.227	2.723	504	1.159	655	175	1.893
Personenvervoer	1.364	980	384	583	199	40	741
Personenvervoer per spoor	78	56	22	44	22	4	30
Personenvervoer over de weg	726	473	253	346	93	22	358
Overig personenvervoer te land	330	293	37	84	47	9	237
Personenvervoer over water	10	8	2	7	5	1	2
Personenvervoer door de lucht	81	45	36	41	5	2	38
Huur van transportuitrusting	139	105	34	61	27	2	76
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	1.117	823	294	501	207	50	566
Diensten voor cultuur	1.461	928	533	871	338	34	556
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	1.132	686	446	730	284	17	385
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	329	242	87	141	54	17	171
Diensten voor sport- en recreatie	1.938	1.629	309	592	283	140	1.206
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	21	20	1	5	4	4	12
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	1.320	1.127	193	370	177	63	887
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	112	102	10	23	13	6	83
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	485	380	105	194	89	67	224
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	618	482	136	262	126	35	321
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	375	234	141	211	70	8	156
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	23.100	18.348	4.752	9.040	4.288	2.059	12.001
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totaal aantal vestigingen	12,03	11,62	13,91	13,92	13,93	29,27	10,00

Bron: RSZ, bewerking SVR.

3.2.3. Zelfstandigen en helpers naar macrobestemmingen

In het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er in 2010 samen 50.752 jobs door zelfstandigen en helpers in de toeristische sector (zie tabel 12), goed voor 7,49% van alle jobs voor zelfstandigen en helpers. In tegenstelling tot het verhaal bij de loontrekkenden, is het aandeel zelfstandigen en helpers in de toeristische sector hoger in het Vlaamse Gewest dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In het Vlaamse Gewest komen we met 45.013 zelfstandigen uit op 7,62% jobs in de toeristische sector, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt dat aandeel met 5.739 jobs op 6,62%.

In beide gewesten is er een heel sterke toename in het aantal en het aandeel jobs voor zelfstandigen en helpers in de toeristische sector tussen 2008 en 2010. In het Vlaamse Gewest zijn er 15.126 jobs extra, een toename met 51%. Voor het aandeel jobs in de toeristische sector zien we een toename met 2,5 procentpunten. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is de stijging nog groter: hier tellen we in 2010 2.863 jobs extra, wat neerkomt op een toename met 100%. Ook het aandeel jobs in de toeristische sector neemt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest toe met maar liefst 3,15 procentpunten.

De toename in het Vlaamse Gewest is vooral het gevolg van een sterke toename in de Vlaamse regio's. Het aandeel zelfstandigen dat in de Vlaamse regio's actief is in de toeristische sector is ongeveer even hoog als in het totaal in beide gewesten samen: 7,7%, wat ruim 2,7 procentpunten hoger is dan in 2008. Ook in absolute termen is er een grote toename met 13.925 extra jobs, goed voor een toename van 59%. In absolute termen kwamen er weinig nieuwe zelfstandige jobs in de toeristische sector bij in de Vlaamse kunststeden zonder Brussel. Het globale aandeel ligt er in 2010 op 6,4% van alle zelfstandigen. Binnen de kunststeden vinden we een erg hoog aandeel in Brugge met 8,9% van de zelfstandigen die actief zijn in de toeristische sector. Ook in Gent (7,4%) ligt het aandeel boven het globale cijfer voor de kunststeden, terwijl Mechelen rond het gemiddelde scoort (6,3%). In Leuven (5,6%) en Antwerpen (5,1%) ligt dat aandeel lager dan gemiddeld. Ten opzicht van 2008 zien we in de meeste steden een toename van het aandeel met 1,5 procentpunten, terwijl de toename in Antwerpen en Mechelen lager dan 1 procentpunt is. Aan de kust ligt het aandeel even hoog dan in 2008: 10% van alle zelfstandigen aan de kust werkt in de toeristische sector. Dat is veel maar in vergelijking met de loontrekkenden is het minder: aan de kust werkte immers 19% van alle loontrekkenden in de toeristische sector. Hierbij moeten we natuurlijk opmerken dat niet alle zelfstandigen actief in de sector in onze cijfers opgenomen zijn. We weten immers niets over het aantal zelfstandigen in de accommodatiesector met betrekking tot de tweede verblijven, niets over de zelfstandigen in de vervoerssector, niets over de zelfstandigen in de sector van de reisbureaus of over de zelfstandigen in de kleinhandel in landspecifieke toerismegoederen.

Over de verdeling tussen de verschillende sectoren mogen we eigenlijk geen uitspraken doen, aangezien we niet over alle deelsectoren informatie hebben. Binnen de cijfers die we hebben, zien we toch een duidelijk overwicht van de restaurants en cafés, een sector waarin 57% (kunststeden) tot 74% (kust en Vlaamse regio's) van de opgenomen zelfstandigen actief is. In de accommodatiesector is 3% van de zelfstandigen in de Vlaamse regio's actief, 6% van de zelfstandigen in de toeristische sector in de kunststeden en bijna 11% aan de kust. Het feit dat er een relatief groot aandeel van de zelfstandigen in de toeristische sector aan de kust in de accommodatie actief is, zien we een complementair laag aandeel in de sector van diensten voor cultuur, sport en recreatie. Aan de kust zien we hier immers een aandeel van 15% tegenover 23% van de zelfstandigen in de toeristische sector in de Vlaamse regio's en 37% in de kunststeden. De verhoudingen tussen de macrobestemmingen en de deelsectoren zijn in 2010 gelijkaardig aan deze in 2008.

Tabel 12 De totale tewerkstelling van zelfstandigen en helpers (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie							
Hotels en motels							
Overig logies voor kortstondig verblijf	2.016	1.803	202	558	288	244	1.167
Accommodatie voor tweede verblijven							
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	-	-	-	-	-	-	-
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	-	-	-	-	-	-	-
Voeding- en drankverstrekkers							
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren							
Cafés, discotheken, dancings e.d.	36.598	32.473	4.136	6.981	2.913	1.696	27.968
Personenvervoer							
Personenvervoer per spoor	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer over de weg	-	-	-	-	-	-	-
Overig personenvervoer te land	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer over water	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer door de lucht	-	-	-	-	-	-	-
Huur van transportuitrusting	-	-	-	-	-	-	-
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	-	-	-	-	-	-	-
Diensten voor cultuur							
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst							
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.							
Diensten voor sport- en recreatie							
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	12.138	10.737	1.401	3.320	1.919	346	8.472
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport							
Kermisattracties, pretparken en overig amusement							
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie							
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	-	-	-	-	-	-	-
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	50.752	45.013	5.739	10.859	5.120	2.286	37.607
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	7,49	7,62	6,62	6,50	6,36	10,43	7,70

Bron: RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 13 De totale tewerkstelling van zelfstandigen en helpers (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie							
Hotels en motels							
Overig logies voor kortstondig verblijf	1.058	975	83	285	202	236	537
Accommodatie voor tweede verblijven							
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	-	-	-	-	-	-	-
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	-	-	-	-	-	-	-
Voeding- en drankverstrekkers							
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren							
Cafés, discotheken, dancings e.d.	22.669	20.727	1.942	4.509	2.567	1.523	16.637
Personenvervoer							
Personenvervoer per spoor	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer over de weg	-	-	-	-	-	-	-
Overig personenvervoer te land	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer over water	-	-	-	-	-	-	-
Personenvervoer door de lucht	-	-	-	-	-	-	-
Huur van transportuitrusting	-	-	-	-	-	-	-
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	-	-	-	-	-	-	-
Diensten voor cultuur							
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst							
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.							
Diensten voor sport- en recreatie							
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	9.036	8.185	815	2.134	1.283	394	6.508
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport							
Kermisattracties, pretparken en overig amusement							
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie							
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	-	-	-	-	-	-	-
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	32.763	29.887	2.876	6.928	4.052	2.153	23.682
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	4,99	5,22	3,45	4,30	5,20	10,06	5,00

Bron: RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Splitsen we het aantal zelfstandigen en helpers uit, dan tellen we in het Vlaamse Gewest 38.597 zelfstandigen en 6.416 helpers. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tellen we 5.327 zelfstandigen en 412 helpers. In vergelijking met 2008 zien we dat vooral het aantal zelfstandigen spectaculair toenam: in het Vlaamse Gewest was er een toename met 15.204 jobs voor zelfstandigen (+65%) en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een toename met 2.855 (+115%). Het aantal helpers daalde in het Vlaamse Gewest met 1% en steeg in het Brusselse met eenzelfde percentage.

De verhouding van het aantal zelfstandigen ten opzichte van het aantal helpers is in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest met bijna 13 zelfstandigen per helper ruim dubbel zo groot dan in het Vlaamse Gewest (6 zelfstandigen per helper). In 2008 was het verschil ook dubbel zo groot maar toen ging het in relatieve termen om respectievelijk 6,1 en 3,6 zelfstandigen per helper. Opgesplitst naar macroproduct zien we in de kunsteden (6,2 zelfstandigen per helper) en de Vlaamse regio's (6,4 zelfstandigen per helper) verhoudingsgewijs meer zelfstandigen per helpers dan in het gehele Vlaamse Gewest. Aan de kust is die verhouding dan weer duidelijk lager met 2,9 zelfstandigen per helper.

In totaal zijn er in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen 50.752 zelfstandigen en helpers actief in de toeristische sector. 89 % daarvan is actief in het Vlaamse Gewest, 11% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Binnen het Vlaamse Gewest zien we 84% van de zelfstandigen in de Vlaamse regio's, 11% in de kunsteden en 5% aan de kust.

3.2.4. Jobstudenten naar macrobestemmingen

De jobs voor studenten in de toeristische sector (zie tabel 14) zijn in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen goed voor 13,31% van alle jobs voor studenten. In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel iets hoger met 13,51%, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest lager met 11,59%. In absolute termen spreken we over 2.246 jobs voor studenten in het Vlaamse Gewest en 222 jobs in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Ten opzicht van 2008 is er zowel in absolute als relatieve termen een stijging te zien: er zijn 450 jobs extra (+23%) en in aandeel betekent dat een toename van 2,50 procentpunten. Deze toename is volledig toe te schrijven aan het Vlaamse Gewest, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er zelfs een heel minieme daling van het aantal en aandeel jobs voor studenten in de toeristische sector ten opzicht van 2008.

Het lagere aandeel in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft ook invloed op de berekening van de aandelen in de kunsteden. Zonder het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest komen we uit op 15,48% van alle jobstudenten in de kunsteden die in de toeristische sector werken. Binnen de verschillende kunsteden zien we erg veel variatie wat betreft het aandeel van de jobstudenten dat actief is in de toeristische sector. In Brugge werkt meer dan een kwart (28,7%) van de jobstudenten in de toeristische sector. In Antwerpen (13,4%), Gent (13,3%) en Leuven (13,0%) zit het aandeel iets onder het Vlaamse gemiddelde. In Mechelen halen we slechts 9,6% van de studenten actief in de toeristische sector. Ook in de Vlaamse regio's ligt het aandeel jobstudenten dat actief is in de toeristische sector meer dan 1 procentpunt onder het Vlaamse gemiddelde met 12,13%. Aan de kust vinden we daarentegen een erg hoog aandeel: maar liefst 37,28% van alle jobstudenten aan de kust is actief in de sector toerisme. Dat aandeel is nog hoger dan de 19% van de loontrekkende arbeidsplaatsen en 32% van de vestigingen.

De hierboven beschreven cijfers geven het jaargemiddelde van het aantal studenten weer. Dit gemiddelde ligt boven de cijfers in de kwartalen 1, 2 en 4 en uiteraard onder het cijfer van de zomermaanden (3^e kwartaal). Ter vergelijking geven we ook graag enkele piekcijfers in de zomer weer. Als we in de kunsteden (zonder Brussel) kijken naar het aantal jobstudenten dan kwamen in de hotels en motels (NACE 55.1) uit op een jaargemiddelde van 23 jobstudenten en in de restaurants (NACE 56.1) op een jaargemiddelde van 225 jobstudenten. Gespreid over de respectievelijke vier kwartalen was dit gemiddelde voor de hotels en motels afgeleid van gemiddeld 8, 11, 60 en 11 jobstudenten. Voor de restaurants komt het gemiddelde van 225 jobstudenten van kwartaalgemiddelden van 92, 133, 558 en 177 jobstudenten. Bekijken we de kustgemeenten voor dezelfde deelsectoren, dan zien we dat het jaargemiddelde in de hotels en motels van 18 jobstudenten werd opgebouwd door de kwartaalgemiddelden van 4, 9, 52 en 6 jobstudenten. Voor de restaurants aan de kust kwamen we uit op gemiddeld 146 jobstudenten, nadat de kwartaalgemiddelden 37, 94, 403 en 50 jobstudenten telden.

Tabel 14 De totale tewerkstelling van jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2010

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	257	234	23	52	29	26	179
Hotels en motels	148	126	21	44	23	18	86
Overig logies voor kortstondig verblijf	110	108	2	8	6	8	94
Accommodatie voor tweede verblijven	3	3	nvt	nvt	nvt	3	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	0	0				0	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	3	3	0			3	
Voeding- en drankverstrekkers	1.725	1.584	142	409	267	161	1.155
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	1.513	1.379	134	365	231	147	1.001
Cafés, discotheken, dancings e.d.	213	205	8	44	36	14	155
Personenvervoer	73	68	5	14	9	5	53
Personenvervoer per spoor	30	28	2	5	4	1	24
Personenvervoer over de weg	11	10	1	2	1	1	7
Overig personenvervoer te land	21	21	0	3	3	3	15
Personenvervoer over water	0	0	0	0	0	0	0
Personenvervoer door de lucht	6	5	1	2	1	0	4
Huur van transportuitrusting	5	4	1	2	0	0	3
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	19	17	2	3	1	1	15
Diensten voor cultuur	63	45	17	30	13	2	31
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	49	34	15	25	10	2	23
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	14	11	3	5	3	0	8
Diensten voor sport- en recreatie	231	206	24	42	18	26	162
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	1	1	0	0	0	0	1
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	107	95	12	21	8	6	80
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	33	33	0	3	2	6	24
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	90	78	12	19	7	14	57
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	67	60	7	16	10	2	48
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen							
beurzen	33	30	3	12	9	0	21
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	2.470	2.246	224	579	355	226	1.664
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	13,32	13,51	11,68	13,74	15,48	37,28	12,13

Bron: RSZ, bewerking SVR.

Tabel 15 De totale tewerkstelling van jobstudenten (in jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar gewest en macrobestemming in 2008

	VLAAMS + BRUSSELS H. GEWEST	VLAAMS GEWEST	BRUSSELS HOOFDST. GEWEST	KUNST- STEDEN (incl. BHG)	KUNST- STEDEN (excl. BHG)	KUST	VLAAMSE REGIO'S
Accommodatie	250	222	28	51	23	30	169
Hotels en motels	136	110	26	44	18	18	75
Overig logies voor kortstondig verblijf	114	111	2	8	5	12	94
Accommodatie voor tweede verblijven	2	2	nvt	nvt	nvt	2	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	0	0				0	
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	2	2				2	
Voeding- en drankverstrekkers	1.306	1.168	137	293	156	149	864
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	1.155	1.026	129	264	135	137	754
Cafés, discotheken, dancings e.d.	150	142	8	29	21	12	109
Personenvervoer	62	58	4	10	7	6	46
Personenvervoer per spoor	19	18	1	3	2	1	15
Personenvervoer over de weg	11	10	1	2	1	1	7
Overig personenvervoer te land	20	20	0	3	3	3	14
Personenvervoer over water	0	0	0	0	0	0	0
Personenvervoer door de lucht	5	4	1	1	0	0	4
Huur van transportuitrusting	8	6	2	2	0	0	6
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	16	13	3	5	1	1	11
Diensten voor cultuur	72	51	22	31	10	3	38
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	60	41	19	28	9	2	30
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	12	10	2	4	1	0	8
Diensten voor sport- en recreatie	221	199	22	39	17	25	157
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	2	2	0	0	0	0	1
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	108	98	10	18	8	7	83
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	32	32	0	2	2	6	25
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	79	68	11	19	8	12	48
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:							
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	53	47	7	27	20	3	24
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen							
beurzen	19	16	2	4	2	0	14
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	2.004	1.779	225	461	236	217	1.325
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	10,93	10,83	11,75	10,93	10,24	35,76	9,81

Bron: RSZ, bewerking SVR.

Wat het aandeel van de jobstudenten over de verschillende deelsectoren binnen de macrobestemmingen betreft, zien we hetzelfde beeld dan bij de loontrekkende tewerkstelling. In alle macrobestemmingen is de sector van de restaurants en cafés erg belangrijk, met aandelen van 63% (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) tot 75% (andere kunststeden) van alle jobs voor studenten in de toeristische sector. De vervoerssector telt daarentegen opvallend weinig jobstudenten (2% tot 3%). In relatieve termen zien we in de kunststeden een overwicht voor jobstudenten in de cultuursector en een lagere vertegenwoordiging in de accommodatie. Aan de kust zien we daarentegen relatief veel studenten in de sector van de accommodatie en van de sport- en ontspanning. De aandelen in de Vlaamse regio's sluiten nauw aan bij deze van het gehele Vlaamse Gewest.

In het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen zijn er 2.468 jobs voor studenten in de toeristische sector. 91% daarvan werkt in het Vlaamse Gewest, 9% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Van de 2.246 jobs voor studenten in het Vlaamse Gewest in de sector toerisme, wordt 74% uitgevoerd in de Vlaamse regio's, 16% in de kunststeden en 10% aan de kust.

3.2.5. Besluit: jobs in de toeristische sector naar macrobestemming

Bekijken we de verschillen tussen de macrobestemmingen over de verschillende vormen van tewerkstelling heen, dan stellen we vast dat het aandeel van de tewerkstelling in de toeristische sector ten opzichte van de totale tewerkstelling vooral aan de kust erg hoog is. Aan de kust zien we aandelen van 10% bij de zelfstandigen over 19% bij de loontrekkenden tot 37% bij de jobstudenten. In de andere macrobestemmingen lagen de aandelen steeds tussen de 5% en 8%.

Bekijken we het belang van de kust in de totale toeristische tewerkstelling in het Vlaamse Gewest, dan is deze goed voor 8% van alle toeristische tewerkstelling. De kunststeden zijn goed voor 26% van de toeristische tewerkstelling in het Vlaamse Gewest en de regio's voor 66%. In beide gewesten samen neemt het Vlaamse Gewest 76% van alle jobs in de toeristische sector op en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest 24%.

3.3. TSA-tabel 7: details per vorm van tewerkstelling op gewestniveau

In het derde deel van dit rapport komen de details (geslacht, regime) per vorm van tewerkstelling aan bod. Deze graad van detail presenteren we enkel op gewestniveau: we bespreken eerst het Vlaamse Gewest, nadien het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en ten slotte beide gewesten samen. De cijfers zullen worden gepresenteerd in TSA-tabel 7. We bespreken hier niet alle cijfers opnieuw, maar leggen de nadruk op de nieuwe gegevens.

3.3.1. Het Vlaamse Gewest

De totale tewerkstelling in de toeristische sector in het Vlaamse Gewest in 2010 kan in detail afgelezen worden in tabel 16: we bekomen een totaal van 131.169 loontrekkende jobs, 45.013 jobs voor zelfstandigen en helpers en 2.246 jobs voor studenten. Vooral jobstudenten zijn erg actief in de sector: 13,51% van de jobs voor studenten situeren zich in de toeristische sector. Bij de loontrekkende jobs zien we een aandeel van 6,02% en bij de jobs voor zelfstandigen en helpers een aandeel van 7,62%. In 2010 waren dus duidelijk meer jobs in de toeristische sector in het Vlaamse Gewest dan in 2008: we telden een 500-tal meer jobs voor studenten, ruim 5.000 loontrekkende jobs meer en maar liefst 15.000 meer zelfstandige jobs in 2010. Vooral dat laatste is erg hoog, want houdt een stijging van ongeveer 50% in ten opzichte van 2008.

Wat het verschil tussen mannen en vrouwen in de toeristische jobs betreft, zien we over het algemeen een klein overwicht voor de mannen: bij de loontrekkenden zijn er 56% mannen, bij de zelfstandigen en helpers 58%. Bekeken ten opzichte van het totaal aantal jobs voor mannen en vrouwen, zien we bij de loontrekkenden in de toeristische sector ook een overwicht voor de mannen (aandeel van 6,42% voor de mannen ten opzichte van 5,63% voor de vrouwen). Bij de zelfstandigen is er duidelijk een omgekeerd beeld: van alle vrouwen die als zelfstandige of helper werken in het Vlaamse Gewest werkt 9,21% in de toeristische sector, bij de mannen is dat aandeel 6,78%. Toch zijn er binnen de toeristische sector meer mannen actief als zelfstandige of helper

dan vrouwen. Dit beeld zien we in elke deelsector: bij de horeca is er een aandeel van 56% mannen, in de deelsector cultuur, sport en recreatie wordt dat zelfs 66%. Voor de andere deelsectoren, zoals voor de vervoerssector, beschikken we niet over informatie met betrekking tot de zelfstandige tewerkstelling. Bij de loontrekkenden geeft de vervoerssector de doorslag om meer mannen dan vrouwen te tellen in de toeristische sector: hier is immers 81% van de werknemers een man. De mannen zijn ook nog nipt in de meerderheid in de diensten voor cultuur (50,1%), voor sport en recreatie (53%) en bij de organisatie van congressen en beurzen (56%). In andere deelsectoren is er een duidelijk overwicht voor de vrouwen: 70% van de loontrekkenden in de sector van de reisbureaus, 63% van de loontrekkenden in de accommodatiesector en 52% van de loontrekkenden in de reca-sector is een vrouw. In vergelijking met 2008 zijn er weinig verschuivingen.

Opgesplitst naar regime zien we een klein overwicht voor voltijds werk: 49,8% werkt voltijds, 41,2% deeltijds en 8,9% werkt in een speciaal regime. Deze laatste groep omvat de seizoen- en interimarbeiders die dus met tijdelijke contracten werken. Het hoge aandeel van deeltijdse arbeid is vooral te wijten aan een overwicht van deeltijdse arbeid in de deelsector restaurants en cafés. In deze deelsector werkt 55% deeltijds, 28% voltijds en 18% in een speciaal statuut. Omdat het ook in absolute cijfers om grote aantallen gaat, wegen deze aandelen door in het globale aandeel. Alleen in de sector accommodatie met betrekking tot tweede verblijven is er nog een overwicht voor deeltijdse jobs. In de andere deelsectoren is er steeds een overwicht voor voltijds werk. Dit overwicht is klein in de accommodatiesector (52% werkt voltijds) en iets groter in de diensten voor sport- en recreatie (57%) of de kleinhandel (59%). In de diensten voor cultuur en in de deelsector van de reisbureaus komen we op twee derden (66%) voltijdse jobs uit. Enkel bij de organisatie van congressen (70%) en in de vervoerssector (75%) zien we nog hogere aandelen voor voltijds werk.

Bekijken we het totaal aantal loontrekkende voltijdse jobs, dan zien we dat 4,5% van deze jobs, jobs in de toeristische sector zijn. Van alle deeltijdse jobs worden er 6,9% in de toeristische sector gegenereerd. Vooral bij de speciale regimes (tijdelijke contracten) zien we een groot aandeel van de jobs die in de toeristische sector vallen, namelijk 11,7%. Deze laatste jobs vallen vooral in de RECA-sector, maar ook in de accommodatie, bij de organisatie van congressen en beurzen en bij de diensten voor sport en recreatie.

Voor de zelfstandigen hebben we ook niet voor alle deelsectoren informatie. Globaal zien we dat 72% van de jobs in de toeristische sector, jobs in hoofdberoep zijn. 24% van de jobs wordt in bijberoep uitgeoefend en de overige 4% zijn jobs die worden uitgeoefend door mensen die na hun pensioen nog actief zijn. Vooral in de horeca is het overwicht voor een uitoefening in hoofdberoep groot: 79% van de zelfstandigen in de horeca doet dit als hoofdberoep, tegenover 17% in bijberoep en 4% na zijn of haar pensioen. In de deelsectoren cultuur, sport en recreatie tellen we een groter aandeel bijberoepen: 47% van de zelfstandigen in deze sector oefenen hun activiteit uit in bijberoep, tegenover opnieuw 47% in hoofdberoep en 7% na zijn of haar pensioen. Voor de zelfstandigen beschikten we in 2008 over gelijkaardige informatie. Toen was er globaal en in de verschillende deelsectoren nog een groter aandeel voor de jobs in hoofdberoep. Daaruit kunnen we afleiden dat de jobs voor zelfstandigen en helpers die tussen 2008 en 2010 extra werden gecreëerd, vooral deeltijdse jobs waren. Bekijken we de absolute cijfers dan zien waarbij de jobs voor zelfstandigen in hoofdberoep en na het pensioen een toename van ongeveer 40% tussen 2008 en 2010, terwijl dat bij de jobs voor zelfstandigen in bijberoep maar liefst 92% is.

Bekijken we deze jobs in de toeristische sector in relatie tot het totaal aantal jobs voor zelfstandigen en helpers in hoofdberoep, bijberoep en na pensioen, dan zien we een ander beeld. Het hoogste aandeel van toeristische tewerkstelling vinden we bij de zelfstandigen en helpers in bijberoep: 8,14% van hen is actief in de toeristische sector. Van alle zelfstandigen en helpers die hun job in hoofdberoep uitoefenen, is 7,79% actief in toerisme en bij de zelfstandigen en helpers die na hun pensioen nog actief zijn, is dat 4,38%.

Tabel 16 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Vlaamse Gewest, naar geslacht en regime in 2010

	LOONTREKKEND								ZELFSTANDIGEN EN HELPERS							JOB-STUDENT
	Vestigingen	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Voltijd	% Deeltijds	% Andere	Totaal in VTE	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Hoofdberoep	% Bijberoep	% Na pensioen		
Accommodatie	1.057	37,0	63,0	11.928	51,9	39,7	8,4	8.104	55,8	44,2	1.803	79,4	16,9	3,7	234	
Hotels en motels	727	40,9	59,1	8.074	58,5	33,6	7,9	5.894	-	-	-	-	-	-	126	
Overig logies voor kortstondig verblijf	330	28,8	71,2	3.854	37,3	53,2	9,5	2.210	-	-	-	-	-	-	108	
Accommodatie voor tweede verblijven (kustgemeenten)	660	25,4	74,6	1.110	41,6	58,4	0,0	682	-	-	-	-	-	-	19	
Handel in en verhuur van onroerend goed	29	37,3	62,7	51	46,0	54,0	0,0	34	-	-	-	-	-	-	3	
Beheer en bemiddeling onroerend goed	631	24,8	75,2	1.059	41,4	58,6	0,0	648	-	-	-	-	-	-	16	
Voeding- en drankverstrekkers	11.981	48,3	51,7	53.012	26,8	55,0	18,1	25.726	55,8	44,2	32.473	79,4	16,9	3,7	1.584	
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	9.284	49,2	50,8	43.385	28,4	54,2	17,4	22.042	-	-	-	-	-	-	1.379	
Cafés, discotheken, dancings e.d.	2.697	44,3	55,7	9.627	20,1	58,6	21,3	3.684	-	-	-	-	-	-	205	
Personenvervoer	1.062	81,0	19,0	35.002	75,0	24,3	0,7	30.393	-	-	-	-	-	-	68	
Personenvervoer per spoor	137	92,2	7,8	10.699	84,3	15,7	0,0	10.248	-	-	-	-	-	-	28	
Personenvervoer over de weg	486	86,0	14,0	5.999	59,7	39,3	1,0	4.334	-	-	-	-	-	-	10	
Overig personenvervoer te land	283	81,9	18,1	12.595	74,7	23,8	1,5	10.500	-	-	-	-	-	-	21	
Personenvervoer over water	6	71,6	28,4	116	85,3	14,7	0,0	107	-	-	-	-	-	-	0	
Personenvervoer door de lucht	47	50,8	49,2	4.209	72,9	27,1	0,0	3.982	-	-	-	-	-	-	5	
Huur van transportuitrusting	103	56,7	43,3	1.384	77,3	22,0	0,7	1.223	-	-	-	-	-	-	4	
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d.	774	29,9	70,1	5.142	66,4	33,5	0,1	3.929	-	-	-	-	-	-	17	
Diensten voor cultuur	1.048	50,1	49,9	9.750	66,0	33,2	0,8	5.128	66,0	34,0	10.737	47,2	46,8	6,0	45	
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	775	50,5	49,5	6.088	67,6	31,2	1,2	3.353	-	-	-	-	-	-	34	
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	273	49,5	50,5	3.662	63,2	36,7	0,0	1.775	-	-	-	-	-	-	11	
Diensten voor sport- en recreatie	1.750	53,3	46,7	11.449	57,0	39,1	3,8	5.098	-	-	-	-	-	-	207	
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	18	73,9	26,1	115	52,2	47,8	0,0	80	-	-	-	-	-	-	1	
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige sportactiviteiten	1.284	50,4	49,6	8.157	52,3	45,4	2,4	3.075	-	-	-	-	-	-	95	
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	101	56,9	43,1	793	67,3	26,9	5,8	615	-	-	-	-	-	-	33	
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	347	60,9	39,1	2.384	64,3	28,9	6,8	1.328	-	-	-	-	-	-	78	
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen: sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	483	45,2	54,8	2.739	58,6	41,4	0,0	2.215	-	-	-	-	-	-	60	
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	239	55,6	44,4	1.037	70,2	25,0	4,8	846	-	-	-	-	-	-	30	
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	19.054	56,3	44,1	131.169	49,8	41,2	8,9	82.131	58,2	41,8	45.013	71,7	24,1	4,2	2.246	
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	11,90	6,42	5,63	6,02	4,50	6,91	11,67	4,67	6,78	9,21	7,62	7,79	8,14	4,38	13,51	

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 17 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse Gewest, naar geslacht en regime in 2008

	LOONTREKKEND				ZELFSTANDIGEN EN HELPERS						Jobstu- dent
	Vesti- gingen	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Hoofd- beroep	Bij- beroep	Na pen- sioen	
Accommodatie	1.065	4.533	7.798	12.331	-	-	-	-	-	-	221
Hotels en motels	745	3.370	4.963	8.333							110
Overig logies voor kortstondig verblijf	320	1.163	2.835	3.998	521	454	975	805	131	39	111
Accommodatie voor tweede verblijven	296	208	504	712	-	-	-	-	-	-	2
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	27	25	32	57	-	-	-	-	-	-	0
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	269	183	472	655	-	-	-	-	-	-	2
Voeding- en drankverstrekkers	11.911	24.419	27.436	51.855							1.168
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	9.188	20.149	22.144	42.293							1.026
Cafés, discotheken, dancings e.d.	2.723	4.270	5.292	9.562	11.074	9.653	20.727	17.112	2.792	823	142
Personenvervoer	1.803	26.520	10.066	36.586	-	-	-	-	-	-	58
Personenvervoer per spoor	56	7.340	696	8.036	-	-	-	-	-	-	18
Personenvervoer over de weg	473	4.915	811	5.726	-	-	-	-	-	-	10
Overig personenvervoer te land	293	9.903	2.124	12.027	-	-	-	-	-	-	20
Personenvervoer over water	8	89	40	129	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer door de lucht	45	1.953	1.930	3.883	-	-	-	-	-	-	4
Huur van transportuitrusting	105	823	621	1.444	-	-	-	-	-	-	6
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	823	1.497	3.844	5.341		-	-	-	-	-	13
Diensten voor cultuur	928	4.547	4.339	8.886							51
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	686	2.895	2.626	5.521							41
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	242	1.652	1.713	3.365							10
Diensten voor sport- en recreatie	1.629	6.237	5.817	12.054	4.919	3.266	8.185	4.910	2.728	547	200
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	20	104	26	130							2
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	1.127	4.393	4.525	8.918							98
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	102	440	348	788							32
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	380	1.300	918	2.218							68
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:											
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	482	1.022	1.387	2.409	-	-	-	-	-	-	47
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	234	620	457	1.077	-	-	-	-	-	-	16
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	18.348	68.106	57.804	125.910	16.514	13.373	29.887	22.827	5.651	1.409	1.776
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	11,62	5,80	5,78	5,79	4,39	6,80	5,22	5,57	4,57	3,54	10,82

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

3.3.2. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Bekijken we de totale tewerkstelling in de toeristische sector in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2010 (zie tabel 18), dan tellen we 51.079 loontrekkende jobs, 5.739 jobs voor zelfstandigen en helpers en 222 jobs voor studenten. Vooral jobstudenten zijn erg actief in de sector: 11,59% van de jobs voor studenten situeert zich in de toeristische sector. Bij de loontrekkende jobs zien we een aandeel van 8,24% en bij de jobs voor zelfstandigen en helpers een aandeel van 6,62%. Ook hier zien we een enorme toename van het aantal zelfstandige jobs in de toeristische sector: in 2010 zijn er dubbel zoveel dan in 2008. Bij de andere vormen van tewerkstelling zien we daarentegen een terugval: er zijn 3 jobstudenten minder in 2010 en 3.000 jobs voor loontrekkenden minder in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dan in 2008.

Wat het verschil tussen mannen en vrouwen in de toeristische jobs betreft, zien we bijna overal een overwicht voor mannen: bij de loontrekkenden en bij de zelfstandigen zijn er 63% mannen. Bekeken ten opzichte van het totaal aantal jobs voor mannen en vrouwen, zien we bij de loontrekkenden ook een groot overwicht voor de mannen (aandeel van 10,17% ten opzichte van 6,24% voor de vrouwen). Bij de zelfstandigen is er net zoals in het Vlaamse Gewest een omgekeerd beeld: van alle vrouwen die als zelfstandige of helper werken in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest werkt 8,46 in de toeristische sector, bij de mannen is dat aandeel 5,89%. Het beeld dat er in de toeristische sector meer mannen dan vrouwen actief zijn, is in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor bijna elke deelsector, zowel voor loontrekkenden als voor zelfstandigen en helpers het geval. Enkel in de sector van de reisbureaus en touroperators is er een overwicht voor vrouwen, die 67% van de jobs voor hun rekening nemen. Ook in de detailhandel en in de organisatie van congressen is er een klein overwicht voor vrouwen (53%). Het kleinste overwicht voor de mannen vinden we bij de loontrekkenden in de cultuursector (50,1% mannen). In alle andere gevallen zijn er meer mannen dan vrouwen, met aandelen tussen de 54% en de 85%.

Opgesplitst naar regime zien we een overwicht aan voltijdse jobs: in totaal tellen we 61% voltijdse jobs, 37% zijn deeltijdse jobs en een kleine 2% zijn jobs in een speciaal regime. Ook nu is de RECA-sector de enige deelsector met een duidelijk overwicht van deeltijdse jobs (60%). Dit aandeel is in de cafés zelfs 75%. In de accommodatiesector is het aantal deeltijdse jobs relatief laag: 17% van de jobs zijn deeltijdse jobs en 80% voltijdse. In het Vlaamse Gewest was deze verhouding 40% deeltijds tegen 52% voltijds. In de andere deelsectoren liggen de aandelen van deeltijdse en voltijdse loontrekkende arbeid in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in de lijn van deze in het Vlaamse Gewest. We zien 65% voltijdse jobs bij de diensten voor cultuur, recreatie en sport, 74%-75% voltijdse jobs bij de reisbureaus en touroperators en bij de organisatie van congressen en beurzen, en zelfs 82% voltijdse jobs in de vervoerssector. Enkel in de kleinhandel houdt het aantal voltijdse en deeltijdse jobs elkaar in evenwicht. Als we alle voltijdse loontrekkende jobs bekijken, dan zien we dat 7,13% van deze jobs, jobs in de toeristische sector zijn. Bij de deeltijdse jobs ligt dit aandeel met 10,7% een stuk hoger. Van alle jobs in een speciaal regime, valt ook 7,01% onder de sector toerisme.

Bij de zelfstandigen en helpers ligt het overwicht ook duidelijk bij die mensen die hun activiteit in de toeristische sector in hoofdberoep uitoefenen (81%). Het aandeel in bijberoep ligt op 16% en 3% van de zelfstandigen en helpers in de toeristische sector is actief na zijn of haar pensioen. In de deelsectoren zien we een analoog beeld aan dat in het Vlaamse Gewest. Vooral in de horeca is het overwicht duidelijk voor een uitoefening in hoofdberoep: 86% van de zelfstandigen in de horeca doet dit als hoofdberoep, tegenover 10% in bijberoep en 3% na zijn of haar pensioen. In de deelsectoren cultuur, sport en recreatie tellen we een groter aandeel bijberoepen: 32% van de zelfstandigen in deze sector oefenen hun activiteit uit in bijberoep, tegenover 64% in hoofdberoep en 4% na zijn of haar pensioen. In vergelijking met 2008 zijn er weinig verschillen naar regime op te merken. De jobs voor zelfstandigen die er in de periode 2008-2010 extra werden gecreëerd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, zijn dan ook zowel jobs in hoofdberoep als in bijberoep en situeren zich vooral in de horeca. Bekijken we deze jobs in de toeristische sector in relatie tot het totaal aantal jobs voor zelfstandigen en helpers in hoofdberoep, bijberoep en na pensioen, dan zien we eenzelfde onderlinge verhouding. Van alle zelfstandigen en helpers die hun job in hoofdberoep uitoefenen is 6,8% actief in de toeristische sector, voor hen die hun job in bijberoep uitoefenen is dat aandeel 7% en bij de zelfstandigen en helpers die na hun pensioen nog actief zijn is 3,7% actief in de toeristische sector.

Tabel 18 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, naar geslacht en regime in 2010

	LOONTREKKEND							ZELFSTANDIGEN EN HELPERS							JOB-STUDENT
	Vestigingen	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Vol-tijd	% Deel-tijds	%Totaal in Andere	VTE	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Hoofd-beroep	% Bij-beroep	% Na-pen-sioen	
Accommodatie	218	53,9	46,1	5741	79,5	16,6	3,9	4.818	63,4	36,6	202	86,1	10,4	3,5	23
Hotels en motels	176	54,3	45,7	5.439	80,5	15,4	4,1	4.582	-	-	-	-	-	-	21
Overig logies voor kortstondig verblijf	42	47,0	53,0	302	62,9	37,1	0,0	236	-	-	-	-	-	-	2
Accommodatie voor tweede verblijven (kustgemeenten)	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	-	-	-	-	-	-	nvt
Handel in verhuur van onroerend goed	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	-	-	-	-	-	-	nvt
Beheer en bemiddeling onroerend goed	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	-	-	-	-	-	-	nvt
Voeding- en drankverstrekkers	2739	55,4	44,6	20080	37,7	59,7	2,6	12.617	63,3	36,7	4.136	86,2	10,5	3,3	142
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	2217	55,8	44,2	18.392	39,6	58,2	2,2	11.890	-	-	-	-	-	-	134
Cafés, discotheken, dancings e.d.	522	51,2	48,8	1.688	16,9	75,4	7,6	727	-	-	-	-	-	-	8
Personenvervoer	390	84,5	15,5	15.098	81,7	18,3	0,0	13.480	-	-	-	-	-	-	5
Personenvervoer per spoor	31	79,0	21,0	5.468	88,0	12,0	0,0	5.215	-	-	-	-	-	-	2
Personenvervoer over de weg	257	92,1	7,9	8.103	79,3	21,7	0,0	6.949	-	-	-	-	-	-	1
Overig personenvervoer te land	40	87,4	12,6	557	68,4	31,6	0,0	424	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer over water	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer door de lucht	28	37,0	63,0	322	69,9	30,1	0,0	284	-	-	-	-	-	-	1
Huur van transportuitrusting	34	58,3	41,7	648	87,5	12,5	0,0	608	-	-	-	-	-	-	1
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d.	262	33,1	66,9	1.749	73,6	26,4	0,0	1.499	-	-	-	-	-	-	2
Diensten voor cultuur	522	50,1	49,9	4107	64,8	34,8	0,3	3.439	63,6	36,4	1.401	63,9	32,1	4,0	18
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	438	50,9	49,1	3.194	66,2	33,4	0,4	2.765	-	-	-	-	-	-	15
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	84	47,3	52,7	913	59,6	40,4	0,0	674	-	-	-	-	-	-	3
Diensten voor sport- en recreatie	320	60,4	39,6	2869	64,8	35,0	0,2	2.157	-	-	-	-	-	-	24
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	1	90,9	9,1	11	90,9	9,1	0,0	9	-	-	-	-	-	-	0
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige sportactiviteiten	211	60,1	39,9	1.754	60,7	39,3	0,0	1.226	-	-	-	-	-	-	12
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	11	57,1	42,9	7	28,6	81,4	0,0	5	-	-	-	-	-	-	0
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	97	60,7	39,3	1.097	70,7	28,8	0,5	917	-	-	-	-	-	-	12
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen: sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	128	46,8	53,2	524	50,8	49,2	0,0	419	-	-	-	-	-	-	5
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	136	47,5	52,5	911	75,3	21,1	3,6	773	-	-	-	-	-	-	3
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	4.715	62,7	37,3	51.079	61,2	37,2	1,6	39.202	63,4	36,6	5.739	80,8	15,8	3,5	222
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	13,66	10,17	6,24	8,24	7,13	10,73	7,01	7,41	6,78	9,21	6,62	6,79	6,97	3,66	11,59

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 19 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, naar geslacht en regime in 2008

	LOONTREKKEND				ZELFSTANDIGEN EN HELPERS						Job-student
	Vesti- gingen	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Hoofd- beroep	Bij- beroep	Na pen- sioen	
Accommodatie	226	3.268	2.896	6.164	-	-	-	-	-	-	28
Hotels en motels	183	3.138	2.744	5.882	51	21	83	70	8	5	26
Overig logies voor kortstondig verblijf	43	130	152	282							2
Accommodatie voor tweede verblijven											
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	nvt	nvt	nvt	nvt	-	-	-	-	-	-	nvt
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	nvt	nvt	nvt	nvt	-	-	-	-	-	-	nvt
Voeding- en drankverstrekkers	2.729	10.847	8.830	19.677	-	-	-	-	-	-	137
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	2.225	9.923	8.011	17.934	1.195	747	1.942	1.646	181	115	129
Cafés, discotheken, dancings e.d.	504	924	819	1743							8
Personenvervoer	678	15705	4.091	19.796	-	-	-	-	-	-	5
Personenvervoer per spoor	22	6.712	1536	8.248	-	-	-	-	-	-	1
Personenvervoer over de weg	253	7.222	593	7.815	-	-	-	-	-	-	1
Overig personenvervoer te land	37	572	75	647	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer over water	2	0	2	2	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer door de lucht	36	142	243	385	-	-	-	-	-	-	1
Huur van transportuitrusting	34	378	270	648	-	-	-	-	-	-	2
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	294	679	1.372	2.051	-	-	-	-	-	-	3
Diensten voor cultuur	533	1.896	1.940	3.863	-	-	-	-	-	-	21
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	446	1492	1.464	2.956							19
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	87	404	476	880							2
Diensten voor sport- en recreatie	309	1.884	1.338	3.222	547	304	851	561	245	45	21
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	1	6	2	8							0
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	193	1.196	812	2.008							10
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	10	6	3	9							0
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	105	676	521	1.197							11
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:	136	235	319	554	-	-	-	-	-	-	7
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten											
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	141	383	470	853	-	-	-	-	-	-	2
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	4.752	34.218	19.884	54.102	1.793	1.083	2.876	2.277	434	165	225
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	13,91	10,65	6,68	8,74	3,03	4,49	3,45	3,49	3,37	3,24	11,75

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 20 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen, jobs, VTE en %) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest samen, naar geslacht en regime in 2010

	LOONTREKKEND								ZELFSTANDIGEN EN HELPERS						
	Vesti- gingen	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Vol- tijds	% Deel- tijds	% Andere	Totaal in VTE	% Man	% Vrouw	Totaal in jobs	% Hoofd- beroep	% Bij- beroep	% Na pen- sioen	JOB- STU- DENT
Accommodatie	1.121	42,5	57,5	17.669	61,0	32,0	7,0	12.923	56,6	43,4	2.005	80,0	16,3	3,7	257
Hotels en motels	218	46,3	53,7	13.513	67,4	26,3	6,3	10.477	-	-	-	-	-	-	147
Overig logies voor kortstondig verblijf	903	30,1	69,9	4.156	39,2	51,9	8,8	2.446	-	-	-	-	-	-	110
Accommodatie voor tweede verblijven (kustgemeenten)	660	25,4	74,6	1.110	41,6	58,4	0,0	682	-	-	-	-	-	-	3
Handel in verhuur van onroerend goed	29	37,3	62,7	51	46,0	54,0	0,0	34	-	-	-	-	-	-	0
Beheer en bemiddeling onroerend goed	631	24,8	75,2	1.059	41,4	58,6	0,0	648	-	-	-	-	-	-	3
Voeding- en drankverstrekkers	14.240	50,2	49,8	73.092	30,5	56,0	13,5	38.343	56,7	43,3	36.609	80,1	16,2	3,6	1.726
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	2.739	51,1	48,9	61.777	32,5	55,0	12,4	33.932	-	-	-	-	-	-	1.513
Cafés, discotheken, dancings e.d.	11.501	45,4	54,6	11.315	19,6	61,1	19,3	4.411	-	-	-	-	-	-	213
Personenvervoer	1.705	82,0	18,0	50.100	77,0	22,5	0,5	43.873	-	-	-	-	-	-	73
Personenvervoer per spoor	390	87,7	12,3	16.167	85,5	14,5	0,0	15.463	-	-	-	-	-	-	30
Personenvervoer over de weg	168	89,5	10,5	14.102	70,4	29,2	0,4	11.283	-	-	-	-	-	-	11
Overig personenvervoer te land	743	82,1	17,9	13.152	74,4	24,2	1,4	10.924	-	-	-	-	-	-	21
Personenvervoer over water	323	71,6	28,4	116	85,3	14,7	0,0	107	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer door de lucht	6	49,9	50,1	4.531	72,7	27,3	0,0	4.265	-	-	-	-	-	-	6
Huur van transportuitrusting	75	57,2	42,8	2.032	80,6	19,0	0,0	1.831	-	-	-	-	-	-	5
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d.	137	30,7	69,3	6.891	68,4	31,5	0,0	5.440	-	-	-	-	-	-	19
Diensten voor cultuur	1.735	50,1	49,9	13.857	65,6	33,8	0,6	8.567	65,7	34,3	12.138	49,1	45,1	5,7	63
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	522	50,7	49,3	9.282	66,9	32,2	0,8	6.118	-	-	-	-	-	-	49
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	1.213	49,0	51,0	4.575	62,2	37,7	0,0	2.449	-	-	-	-	-	-	14
Diensten voor sport- en recreatie	1.946	54,7	45,3	14.318	59,2	38,0	2,8	7.255	-	-	-	-	-	-	231
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	320	75,4	24,6	126	55,6	44,4	0,0	89	-	-	-	-	-	-	1
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige sportactiviteiten	19	52,1	47,9	9.911	54,5	43,7	1,7	4.301	-	-	-	-	-	-	107
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	1.495	56,9	43,1	800	67,0	27,3	5,8	620	-	-	-	-	-	-	33
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	112	60,9	39,1	3.481	66,8	28,9	4,3	2.245	-	-	-	-	-	-	90
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen: sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	444	45,4	54,6	3.263	57,3	42,7	0,0	2.634	-	-	-	-	-	-	65
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	611	51,8	48,2	1.948	72,6	23,2	4,3	1.619	-	-	-	-	-	-	33
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	23.769	57,6	42,4	182.248	53,2	40,1	6,8	121.334	58,8	41,2	50.752	72,7	23,1	4,1	2.468
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	21,12	7,16	5,80	6,51	5,1	7,6	11,2	5,30	6,66	9,13	7,49	7,65	8,03	4,30	13,31

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

Tabel 21 TSA-tabel 7: de totale tewerkstelling van loontrekkenden, zelfstandigen en helpers en jobstudenten (in vestigingen en jobs) in de sector toerisme in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen, naar geslacht en regime in 2008

	LOONTREKKEND				ZELFSTANDIGEN EN HELPERS						Jobstu- dent
	Vesti- gingen	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Hoofd- beroep	Bij- beroep	Na pen- sioen	
Accommodatie											
Hotels en motels	928	6.508	7.707	14.215							136
Overig logies voor kortstondig verblijf	363	1.293	2.987	4.280	572	486	1.058	875	139	44	114
Accommodatie over tweede verblijven											
Handel in verhuur van onroerend goed in de kustgemeenten	27	25	32	57	-	-	-	-	-	-	0
Beheer en bemiddeling onroerend goed in de kustgemeenten	269	183	472	655	-	-	-	-	-	-	2
Voeding- en drankverstrekkers											
Restaurants, fastfoodzaken, snackbars, frituren	11.413	30.072	30.155	60.227	12.269	10.400	22.669	18.758	2.973	938	1.155
Cafés, discotheken, dancings e.d.	3.227	5.194	6.111	11.305							150
Personenvervoer											
Personenvervoer per spoor	78	14.052	2.232	16.284	-	-	-	-	-	-	19
Personenvervoer over de weg	726	12.137	1.404	13.541	-	-	-	-	-	-	11
Overig personenvervoer te land	330	10.475	2.199	12.674	-	-	-	-	-	-	20
Personenvervoer over water	10	89	42	131	-	-	-	-	-	-	0
Personenvervoer door de lucht	81	2.095	2.173	4.268	-	-	-	-	-	-	5
Huur van transportuitrusting	139	1.201	891	2.092	-	-	-	-	-	-	8
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus e.d. activiteiten	1.117	2.176	5.216	7.392	-	-	-	-	-	-	16
Diensten voor cultuur											
Productie, exploitatie, beheer en diensten scheppende en uitvoerende kunst	1.132	4.387	4.090	8.477							60
Musea en monumentenzorg, botanische tuinen, dierentuinen e.d.	329	2.056	2.189	4.245							12
Diensten voor sport- en recreatie											
Verhuur van sport- en kampeerartikelen	21	110	28	138	5.466	3.570	9.036	5.471	2.973	592	2
Beheer en exploitatie van sportcentra en overige activiteiten i.v.m. sport	1.320	5.589	5.337	10.926							108
Kermisattracties, pretparken en overig amusement	112	446	351	797							32
Kansspelen, recreatieparken en overige activiteit i.v.m. recreatie	485	1.976	1.439	3.415							79
Kleinhandel van landspecifieke, karakteristieke toerismegoederen:											
sport- en kampeerartikelen, souvenirs en ambachtelijke producten	618	1.257	1.706	2.963	-	-	-	-	-	-	53
Niet-toerisme karakteristieke bedrijven: organisatie congressen en beurzen	375	1.003	927	1.930	-	-	-	-	-	-	19
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN	23.100	102.324	77.688	180.012	18.307	14.456	32.763	25.104	6.085	1.574	2.001
Aandeel toeristische bedrijfstakken in totale tewerkstelling	12,03	6,84	5,98	6,44	4,21	6,55	4,99	5,29	4,46	3,51	10,91

Bron: RSZ, RSVZ, VKBO, bewerking SVR.

3.3.3. Het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen

De resultaten voor beide gewesten samen, worden weergegeven in tabellen 20 en 21. De algemene bespreking is analoog aan deze voor het Vlaamse Gewest. Er zijn meer mannen actief dan vrouwen in de toeristische sector, enkel bij de loontrekkenden in de accommodatie en bij de reisbureaus werken meer vrouwen. Globaal gezien zijn er meer deeltijdse loontrekkende jobs in de toeristische sector, maar dat is vooral het geval door een overwicht in de RECA. In de andere deelsectoren zijn de voltijdse jobs in de meerderheid, net zoals de jobs in hoofdberoep voor zelfstandigen en helpers.

3.4. TSA-tabel 7 in relatie tot de andere TSA-tabellen

Om het verband te leggen tussen de output van de sector toerisme, de bestedingen door toeristen en de tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken, kunnen we de verschillende TSA-tabellen naast elkaar leggen. We kunnen op deze manier per deelsector en voor de gehele sector toerisme de cijfers over tewerkstelling naast de outputcijfers en naast de toerismeaandelen van de output (of bestedingen door toeristen) plaatsen. We doen dit enkel voor de situatie 2010 en bespreken eerst het Vlaamse Gewest en daarna het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Als we de output of bestedingsgegevens in het Vlaamse Gewest naast de tewerkstellingsgegevens leggen, kunnen we berekenen hoeveel jobs er zijn per 1 miljoen euro output of bestedingen. Bekijken we de totale sector toerisme, dan zien we dat er per 1 miljoen euro output of bestedingen in het Vlaamse Gewest in totaal 8,1 directe jobs worden gegenereerd: 5,9 jobs zijn loontrekkende jobs, er zijn 2 jobs voor zelfstandigen en helpers en 0,1 voor studenten. Dit cijfer is een gemiddeld cijfer, maar ligt duidelijk hoger dan de gemiddelde cijfers voor alle bedrijfstakken samen (6 jobs in totaal). Het gemiddelde verbergt de verschillen tussen de deelsectoren. Bekijken we de toeristische deelsectoren dan zien we dat 1 miljoen euro output of bestedingen in enkele deelsectoren minder dan 6 jobs opleveren: het personenvervoer en de reisbureaus en touroperators en gidsen. Daarnaast levert 1 miljoen euro omzet in de accommodatie en de kleinhandel in souvenirs en sport- en kampeermateriaal 11,5 directe jobs op. In de restaurants en cafés en in de cultuur- en recreatiesector zijn er zelfs 14 tot 16 jobs per 1 miljoen euro output of bestedingen.

Tabel 22 Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, opgesplitst naar deelsector en naar vorm van tewerkstelling in het Vlaamse Gewest

		Aantal jobs per miljoen euro output of bestedingen				Totaal aantal jobs	
		Loon-trekkenden		Zelfstandigen en helpers			
		Jobs	VTE		Studenten	Jobs	VTE
1	a) Accommodatie	9,8	(6,8)	1,5	0,2	11,4	(8,3)
	b) Accommodatie voor tweede verblijven	0,4	(0,2)	-	0	0,4	(0,3)
2	Voeding- en drankverstrekkers	8,7	(4,2)	5,3	0,3	14,3	(9,8)
3	Personenvervoer (zonder door de lucht)	5,9	(5,1)	-	0	5,9	(5,1)
5	Personenvervoer door de lucht	1,8	(1,7)	-	0	1,8	(1,7)
7	Reisagentschappen, touroperators en gidsen	2,4	(1,8)	-	0	2,4	(1,9)
8	Culturele bedrijven, recreatie- en sportbedrijven	10,7	(5,2)	5,4	0,1	16,3	(10,7)
9	Kleinhandel souvenirs, sport- en kampeermateriaal	11,4	(9,2)	-	0,2	11,6	(9,5)
10	Organisatie van congressen en beurzen	6,6	(5,4)	-	0,2	6,8	(5,6)
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN		5,9	(3,7)	2,0	0,1	8,1	(5,9)
ANDERE BEDRIJFSTAKKEN		4,6	(3,8)	1,2	0	5,9	(5,0)
ALLE BEDRIJFSTAKKEN		4,7	(3,8)	1,3	0	6	(5,1)

We komen met het gemiddelde cijfer van 8,1 jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in de buurt van het cijfer dat Westtoer hanteert. Zij gaan uit van de hypothese dat 1 miljoen euro omzet gelijk is aan 10 directe voltijds equivalenten en 5 indirecte. De berekening van de indirecte werkgelegenheid werd tot nu toe nog niet mee opgenomen. De directe werkgelegenheid ligt bij ons wel 2 jobs per miljoen euro output lager dan bij Westtoer. Dat lijkt weinig maar als je weet dat de totale output in de sector toerisme gelijk is aan 22 miljard euro, dan loopt het totale verschil voor het Vlaamse Gewest toch op tot 42.000 jobs of 1,5% van alle jobs in het Vlaamse Gewest. Daarenboven telt men bij Westtoer in VTE en tellen wij in jobs. In de sector toerisme waar veel deeltijdarbeid wordt verricht, maakt dat het verschil nog groter. We kennen enkel voor de loontrekkenden het aantal jobs in VTE. Als we deze VTE in rekening brengen, dan komen we uit op gemiddeld 3,7 loontrekkende VTE per 1 miljoen euro output in de toeristische sector. In totaal komen we dan uit op 5,9 jobs per 1 miljoen euro output. Dit aantal ligt al een heel deel onder de cijfers van Westtoer. Ten slotte wordt bij Westtoer geen opsplitsing gemaakt tussen de verschillende vormen van tewerkstelling, wat we met onze cijfers wel kunnen.

Om het verband te leggen tussen de output van de sector toerisme en de tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, gaan we op analoge manier te werk. Bekijken we de totale sector toerisme, dan zien we dat er in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2010 per 1 miljoen euro output 7,8 directe jobs worden gegenereerd: 7 jobs zijn loontrekkende jobs, er zijn 0,8 jobs voor zelfstandigen en helpers en 0,03 voor studenten. Dit cijfer is een gemiddeld cijfer maar ligt duidelijk hoger dan de gemiddelde cijfers voor alle bedrijfstakken samen (5 jobs). Het gemiddelde cijfer verbergt uiteraard ook de verschillen tussen de deelsectoren. Bekijken we de toeristische deelsectoren dan zien we dat 1 miljoen euro output in enkele deelsectoren minder dan 3 jobs opleveren: het personenvervoer door de lucht en de reisbureaus en touroperators en gidsen. Daarnaast levert 1 miljoen euro output in de accommodatie en de kleinhandel in souvenirs en sport- en kampeermateriaal 8,5 tot 9,5 directe jobs op. In de restaurants en cafés zijn er zelfs 12,8 jobs per 1 miljoen euro omzet. Als we ook hier enkel de loontrekkenden in VTE opnemen, dan komen we op een gemiddelde van 5,4 loontrekkende jobs per 1 miljoen euro output. In totaal tellen we dan 6,2 jobs per miljoen euro output in de toeristische sector.

Tabel 23 Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, opgesplitst naar deelsector en naar vorm van tewerkstelling in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

		Aantal jobs per miljoen euro output of bestedingen				Totaal aantal jobs	
		Loon-trekkenden		Zelfstandigen en helpers		Studenten	
		Jobs	VTE			Jobs	VTE
1	Accommodatie	8,2	(6,9)	0,3	0,03	8,5	(7,2)
2	Voeding- en drankverstrekkers	10,5	(6,6)	2,2	0,07	12,8	(8,9)
3	Personenvervoer (zonder door de lucht)	6,2	(5,5)	-	0,00	6,2	(5,5)
5	Personenvervoer door de lucht	1,6	(1,4)	-	0,01	1,6	(1,4)
7	Reisagentschappen, touroperators en gidsen	2,6	(2,2)	-	0,00	2,6	(2,2)
8	Culturele bedrijven, recreatie- en sportbedrijven	5,5	(4,4)	1,1	0,03	6,6	(5,6)
9	Kleinhandel souvenirs, sport- en kampeermateriaal	9,3	(7,5)	-	0,09	9,4	(7,5)
10	Organisatie van congressen en beurzen	7,8	(6,7)	-	0,03	7,9	(6,7)
TOTAAL TOERISTISCHE BEDRIJFSTAKKEN		7,0	(5,4)	0,8	0,03	7,8	(6,2)
ANDERE BEDRIJFSTAKKEN		4,2	(3,6)	0,6	0,01	4,8	(4,3)
ALLE BEDRIJFSTAKKEN		4,4	(3,7)	0,6	0,01	5,0	(4,4)

Een tweede indicator die we kunnen berekenen door TSA-tabel 7 naast TSA-tabel 6 te leggen, is de toeristische tewerkstelling. We doen dat door de toerismeaandelen (aandeel van het aanbod dat daadwerkelijk door toeristen is gebruikt) toe te passen op de tewerkstelling. Men neemt dan enkel de tewerkstelling op, waarvan men schat dat deze verantwoordelijk is voor dat deel van de output dat door toeristen wordt gekocht. Voor 2010 nemen we voor het Vlaamse Gewest op die manier 32% van de tewerkstelling in de toeristische bedrijfstakken op (32% is het toerisme-aandeel van de

totale toeristische sector) en 0,84% van de niet-toeristische bedrijfstakken. Als we beide aantallen optellen, komen we voor het Vlaamse Gewest uit op bijna 60.000 loontrekkende toeristische jobs, of 2,7% van alle loontrekkende jobs in het Vlaamse Gewest. Voor de zelfstandige jobs komen we uit op ruim 6.000 toeristische jobs of een aandeel van 3,3% en voor de jobstudenten zien we een aandeel van 5,1% toeristische jobs.

Doen we hetzelfde voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, dan komen we uit op 30.000 loontrekkende toeristische jobs of 4,9% van alle loontrekkende jobs in het gewest. Voor de zelfstandige jobs komen we uit op bijna 4.000 toeristische jobs of een aandeel van 4,5% en voor de jobstudenten zien we een aandeel van 5,8% toeristische jobs.

4. Benchmark TSA-tabel 7

Hoewel we alle vormen van tewerkstelling best los van elkaar bespreken, willen we de verschillende vormen van tewerkstelling toch optellen³ om het resultaat van deze oefening te vergelijken met het buitenland. Tellen we alle vormen van tewerkstelling op dan komen we voor het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen uit op een totaal van ruim 235.000 jobs, wat goed is voor 6,7% van alle jobs in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zien we een hoger aandeel, namelijk 8,1%, in het Vlaamse Gewest ligt het aandeel lager, namelijk 6,4%. In 2008 kwamen we voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest op eenzelfde aandeel uit (8,1%). Voor het Vlaamse Gewest lag het totaalpercentage wat lager (5,7%), waardoor dat ook het geval was voor beide gewesten samen (6,2%).

In de Eurostatnota's (Eurostat, 2009) wordt een vergelijking gemaakt op basis van het totaal aantal werknemers en zelfstandigen en het aandeel van deze tewerkstelling in de totale tewerkstelling. Het lijkt ons echter weinig zinvol deze vergelijking in absolute aantallen over te nemen aangezien er vele verschillen zijn in de berekeningswijze tussen de landen onderling. Daarenboven zegt het weinig om te weten dat er in Spanje 2.225.000 personen actief zijn in de sector en in Denemarken 153.774. We moeten dit in relatie tot de totale tewerkstelling bekijken.

Tabel 24 Het aandeel van tewerkstellingen in de toeristische sector in de totale tewerkstelling in verschillende Europese landen die TSA-tabel 7 opmaakten

Landen met een volledige TSA, die op regelmatige basis wordt geüpdatet			Landen waar een eerste pilootstudie van de TSA werd opgebouwd		
Aandeel tewerkstelling in de toeristische sector in de totale tewerkstelling		Jaartal TSA	Aandeel tewerkstelling in de toeristische sector in de totale tewerkstelling		Jaartal TSA
Polen*	1,1%	2002	Ierland	4,5%	2000
Tsjechië	3,4%	2006	Duitsland*	4,7%	2000
Zweden	3,7%	2006	V. Koninkrijk*	4,9%	2000
Nederland	4,1%	2006	Vlaams Gewest	6,4%	2010
Finland	5,4%	2001	Vlaams + Brussels H. G.	6,7%	2010
Denemarken	5,5%	2006	Brussels H. Gewest	8,1%	2010
Vlaams Gewest	6,4%	2010	Letland	9,0%	2004
Vlaams + Brussels H. G.	6,7%	2010	Slovenië	9,9%	2003
Portugal	7,8%	2004			
Hongarije	7,9%	2005			
Brussels H. Gewest	8,1%	2010			
Oostenrijk (FTE)	8,2%	2007			
Spanje (FTE)	12,0%	2004			

* Deze landen passen de toerismeaandelen toe op de tewerkstellingscijfers, wat maakt dat ze niet de tewerkstelling in de toeristische sector, maar enkel de toeristische tewerkstelling (deel dat door toeristen wordt geconsumeerd) in beeld brengen.

Bron: Eurostat manual volume 1 en 2, 2009, bewerking SVR.

³ We mogen dit in feite niet doen omdat het om verschillende vormen van tewerkstelling gaat en omdat we voor de zelfstandigen niet alle jobs in de toeristische sector in beeld kunnen brengen. Aan de andere kant wordt dit internationaal wel gedaan en willen we onze cijfers kunnen vergelijken met cijfers uit andere landen.

Als we het aandeel van de tewerkstelling in de toeristische sector in de totale tewerkstelling in het Vlaamse Gewest en in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vergelijken met andere Europese landen, dan zien we dat we tot de betere middenmoot behoren. Met een aandeel van 6,4% voor het Vlaamse Gewest en 6,7% voor het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest samen, scoren we duidelijk hoger dan Tsjechië (3,4%), Zweden (3,7%), Nederland (4,1%) en Ierland (4,5%). We halen ook een hoger percentage dan Finland (5,4%) en Denemarken (5,5%). Landen die hoger scoren, zijn typische toerismelanden zoals Portugal (7,8%), Oostenrijk (8,2%) en Spanje (12%). Andere landen die ook hoger scoren zijn Hongarije (7,9%), Letland (9,0%) en Slovenië (9,9%). Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vinden we met 8,1% steevast een aantal plaatsen hoger terug en laat als stadsregio ook Portugal en Hongarije achter zich.

Op basis van de gegevens die we in de landenrapporten van de Eurostatnota's (Eurostat, 2009) vinden, kunnen we ook voor een aantal landen de link leggen tussen de totale output in de sector toerisme en de tewerkstelling. Op die manier berekenen we het totaal aantal jobs per 1 miljoen euro output en kunnen we niet alleen zien hoeveel jobs er worden gecreëerd in de sector toerisme, maar ook hoe productief we zijn. Wanneer we tellen in jobs, gaat het natuurlijk niet louter om productiviteit, aangezien meer jobs per miljoen euro output ook kan betekenen dat er meer deeltijdse jobs zijn en niet alleen dat men minder productief is.

Met 8 jobs per miljoen euro output voor beide gewesten samen (en 7,8 en 8,1 jobs in het Brusselse Hoofdstedelijke en Vlaamse Gewest afzonderlijk), nemen we een middenpositie in tussen de landen waarvan we deze ratio ook konden berekenen. Sommige landen zijn productiever, zoals Denemarken, maar anderen zijn duidelijk minder productief zoals Tsjechië, Finland, Nederland en Portugal. Spanje haalt een score tussen de twee Belgische gewesten in, maar gezien ze in VTE tellen, zijn ze minder productief dan het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Hetzelfde geldt voor Oostenrijk, dat ongeveer op gelijke hoogte komt van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest als ook wij in VTE zouden tellen. In dat geval kwamen we voor het Vlaamse Gewest immers uit op een totaal van 5,9 jobs per 1 miljoen euro output. Voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kwamen we uit op 6,2 jobs en voor beide gewesten op 5,9 jobs per 1 miljoen euro output.

Tabel 25 Het aantal jobs per miljoen euro output in de sector toerisme in 2010, in verschillende Europese landen die TSA-tabel 7 opmaakten

Landen met een volledige TSA, die op regelmatige basis wordt geüpdatet			Landen waar een eerste pilootstudie van de TSA werd opgebouwd		
Aantal jobs per miljoen euro output of bestedingen	Jaartal TSA		Aantal jobs per miljoen euro output of bestedingen	Jaartal TSA	
Polen*	4,58	2002	Ierland	1,23	2000
Denemarken	5,37	2006	V. Koninkrijk*	4,33	2000
Oostenrijk (FTE)	5,67	2007	Brussels H. Gewest	7,80	2010
Brussels H. Gewest	7,80	2010	Vlaams + Brussels H. G.	8,00	2010
Vlaams + Brussels H. G.	8,00	2010	Vlaams Gewest	8,07	2010
Spanje (FTE)	8,01	2004	Duitsland*	9,78	2000
Vlaams Gewest	8,07	2010	Slovenië	15,32	2003
Tsjechië	9,82	2006			
Nederland**	11,36	2006			
Finland	12,69	2001			
Portugal	19,37	2004			

* Deze landen passen de toerismeaandelen toe op de tewerkstellingscijfers, wat maakt dat ze niet de tewerkstelling in de toeristische sector maar enkel de toeristische tewerkstelling (deel door toeristen geconsumeerd) in beeld brengen.

** In de Eurostatnota's was niet alle output voor Nederland ingevoegd, we hebben de gegevens uit de details van de Nederlandse satellietrekening gehaald (CBS, 2008).

Bron: Eurostat manual volume 1 en 2, 2009, CBS, 2009, bewerking SVR.

REFERENTIELIJST

Eurostat, Methodologies and working papers (2009). *Tourism Satellite Accounts in the European Union*, Volume 1-4. Luxembourg.

Ginsburgh V., Perelman S. and Pestieau P. (1987). 'Le travail au noir', in V. Ginsburgh and P. Pestieau (eds), *L'économie informelle*, Bruxelles: Labor, 71-83.

OECD, Organisation for Economic Cooperation and Development (2000). *Measuring the Role of Tourism in OECD Economies: the OECD Manual on Tourism Satellite Accounts and Employment*.

Pacolet, J. & Marchal, A. (2003). Sociale fraude en zwartwerk in België: zoektocht naar het ondefinieerbare? in: *BTSZ*, 3, 697-734.

Pacolet, J., Perelman, S., Pestieau, P. & Baeyens, K. (2007). *Een indicator voor de omvang en evolutie van het zwartwerk in de Belgische economie. Samenvatting en beleidsaanbevelingen*. Leuven/Liège: HIVA-K.U.Leuven/CREPP-ULg, 34 p.

Steunpunt Werk en Sociale Economie, *Vlaamse arbeidsrekening. Raming van het totaal aantal jobs. Nulmeting 2006*. Methodologisch rapport 5, p17-18.

UNSD, United Nations Statistics Division, WTO, World Tourism Organization, *2008 International Recommendations for Tourism Statistics (IRTS 2008)*.

UNSD, United Nations Statistics Division, WTO, World Tourism Organization, OECD, Organisation for Economic Cooperation and Development and Eurostat, Statistical Office of the European Communities, 2008. *2008 Tourism Satellite Account (TSA): Recommended Methodological Framework*.